...ОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

№ 81 (11984)
1969 оной апрелиин 5, суббото
Сэн 2 мүнгэн

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...0 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АПРЕЛИИН 12-то

...ОНИИТЫН КОММУНИС СУББОТНИК

...ОР ...ЭХЭДЭ

ГУСИНООЗЕРСК. Шахтоуправлениин 150-яад комсомол-залуушуул шефтээ абаһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, сабшалангынь шулуу, бургааһанһаа сэбэрлэхэнь. Түмэр замай Галуута-Нуурай станциин предприятинуудай комсомолшууд Химнын совхоздо наг шэбхэ зөөлгэдэнь туһалхань.

Аймагай бүхы һургуулинууд энэ субботнигто эдэбхитэйгээр бэлдэнэ. Ново-Селенгинскын дунда һургуулиин 900-гаад һурагшад тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо, һургуулидаа түлеэ тайраха, хүршэ совхоздоо туһалха юм.

Гусиноозерск городой № 2-дохи һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад шефтээ абаһан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой сабшалан дээрэ ажаллахань. Тиихэдэ 6—7-дохи классаархид түмэрэй хаядаһа суглуулха, багашуул һургуулиингаа хашаа хорёо сэбэрлэхэ.

ХЯАГТА. Субботнигто городой комсомол-залуушуулай хэхэ хүдэлмэри ехэ. Нэн түрүүн үйлсэ, талмайнуудые сэбэрлэхэ, город соогуур урдаһан горхоной эрье болбосон түхэлтэй болгожо, бүхэлхэ юм.

Субботник үнгэргэхэ асуудалаар ВЛКСМ-эй райкомдо городой комсомольско организацинуудай секретарьнарай зүблөөн боложо, хэн юу хэхээ даажа абаба. Гидротехникум, медучилищиинхид горхоной эрье даажа абаба. Нёдондо байгуулагдаһан ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ комсомолой паркда городой һургуулиинхид хүдэлхэ.

ЯРУУНА. Аймагай колхоз болон совхозуудай предприяти, эмхи зургаануудай, мүн һургуулинуудай комсомолой организацинууд коммунис субботнигто бэлэдхэл эршэтэйгээр ябуулжа байна. Гүндын дунда һургуулиин 330 һурагшад, Романовкын — 300, Иисэнгын — 230, мүн аймагай бусад һургуулинуудай һурагшад апрелиин 12-ой үдэр түмэрэй хаядаһа суглуулхаар шиидэнхэй. Харин багшанарынь энэ үдэр колхоз, совхозуудта ошожо, сабшалан сэбэрлэхэ, наг шэбхэ гаргалсаха юм. Тэрэшэлэн аймагай бусад предприяти, эмхи зургаануудай коллективүүдтэ тус тустань даабари үгтэнхэй.

...АЛАЙ ҺАЙНДЭР БОЛОГ ЛЭ

...түсэбые болзорһоо урид дүүргэхэ, Ленин... 100 жэлэй ойе амжалта түгэсөөр уг... эрмэлзэлтэйгээр бүхэсоюзна олонии... субботник үнгэргэхэ тухай хөөрэлдөөнүүд ...тскэ районой промышленна предприяти... ...эмхинүүдэй, албан газарнуудай ажал... ...үргэнөөр дэлгэржэ байна.

...ислэлэй Москва-Сортировочная стан... ...эр замшадай түрүүшын коммунис суб... ...һэн сагһаа хойшо 50 жэлэйнь ойдо зо... апрелиин 12-ой субботодо бүгэдэ нии... субботник эмхидхэхэ гэһэн москвагайхи... ...үргэнөөр дэмжэнэд. Энэ үдэр хаана, ямар... байһанаа тодорхойлхын тула КПСС-эй ...до партийна эхин организацинуудай ...түргэн зуурын зүблөөн болобо.

...комой нэгэдэхи секретарь Ф. И. Ченки... ...байһан коммунис субботнигой удха ...суглааргашадта хөөрэжэ үгэбэ. Тиигээд энэ ...хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр оролсохыень ... Районой ажалшад олооро промышлен...нуудта, барилгануудта ошожо хүдэлхэ. үйлсэ, талмай, газаагуурхяа арюун сэбэр болгохо түсэбтэй. Ажалшадай субботнигто хүдэлжэ олоһон мүнгэн хадаа түсэбтэ табан жэлэй жасада оруулагдаха юм.

Энэ үдэр Зүүн Сибириин технологическа институдай 40—50 студентнэр барилга-хабсаралгын 2-дохи управлениин мэдэлдэ ошожо ажаллахабди гэжэ мэдүүлһэн байна. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай 150 гаран һурагшад «Электромашина» заводто ошожо хүдэлхэнь. Мүн тэрэшэлэн 16-дахи һургуулиин байшангай, лесотехническэ техникумэй хамтын байрын, шэлэй заводой 106 квартиратай байрын гэрэй, «Сантехмонтаж» гэжэ эмхиин захиргаанай байшангай барилгада районой студентнэр болон дунда һургуулинуудай ахалагша классуудай шабинар олооро хүдэлхэ дуратай байһанаа элирхэйлбэ.

Ойн баярай олониитын хабаадалгатай коммунис субботнигые ажалай болон политическэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэргэхэ гэһэн нэгэн һаналтай ажалшадай суглаанууд район дотор хаа хаанагүй боложо эхилбэ. Тэрэ үдэр хэхэ хүдэлмэреэ тодорхойлжо байна.

Манай корр.

Аха дүүнэр Борис, Александр Криволаповтан Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай заһабарилгын-механическа заводой эрхим хүдэлмэришэд юм. Тэдэнэр хоюулаа заводой уралан нарижуулгын ажалда, мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэй һайнаар хабаадалсадаг байна. Зураг дээрэ: Борис, Александр Криволаповтан.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

СОШОРДОМО ДОХЁО

...АБШАЛАН ДЭЭРЭ ХОН-ЖЭН

...нэрэмжэтэ колхозой ...эдэ үдэрнүүдтэ ...ябуулагдажа, луго...гүй хүдэлжэ байгаа ...һамнай, үнэн дээ...ые техникэ, хүдэл...харагдаатүй. Тии...правленидэ ерэжэ, ...агроном Гарма ...хөөрэлдэхэ боло... түрүүн республика ...һайжаруулха та...һон габшагай ажа...турвшада артелиин ...хэ ажалаар һонир...

...дээрэ хоёр һарын ...ажалай түсэб ...луговодуудта жэлэй ...Тэдэнтэй хөө...нүхэр Бадмажа...

...дотор сабшалан ...тотой габшагай ...һарын соносхогдо... ...үнгэржэ байба... ...колхозой луговодууд ...сабшалан дээрэ га...һээр. Теэд кол... ...имэ дохёо апрель ...гаргаха гэжэ

...үбһэнэй центнер ...19 мүнгэ түлэ... ...нэйнь 70 про... ...15-һаа эхилжэ ...» гэһэн шиид... ...правлени гарган... ...бариин ёһоор лу... ...урид сабшалан ...һаа, ажалайнгаа ...салин хүлһэ аба... ...Энэ гансал апре... ...хэгдэһэн ажал ...түлэгдэхэ болоно ...һэнь ажахын луговодууд энэ халуун хаһын үедэ гэртээ һууна.

Зүгөөр колхозой сабшалан дээрэ мүнөө болотор нэгэшье тонно наг шэбхэ гаргагдаагүй, сабшалангай хүрьһэндэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдажа эхилэгдээгүй байһаар. Агрономой хэлээгээр, сабшалангай газарта 60 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаха юм.

Гадна сабшалан дээрэ хэгдэхэ ажалай түсэбтэ шэбхэ гаргаха хэрэг оруулагдаагүй.

— Шэбхэ дуталдана. Бии байһыень огород дээрэ гаргахабди,— гэһэн шалтаг колхозой хүтэлбэрилэгшэд урдаа баринхай.

Нёдондо сабшалан дээрэ 1400 тонно шэбхэ гаргагдаһан аад, мүнөө жэл юундэ болигдобо гээшэб? Үнгэрһэн жэлдэшье яһалхан ехэ шэбхэ сабшалан дээрэ гаргагдангүй үлөө һэн. Тэрэнь мүнөө хэбтэһэн лэ газартаа хэбтэжэ байнхай. Хоёр-гурбан жэлэй саада тээ Бүхэн горхоной саада эрьедэ түйлай ехэ шэбхэ бульдозероор суглуулагдаһан юм. Тэрэнь мүнөөшье болотор обоолоотой зандаа.

— Шэбхэ дуталдаа гэжэ түрүүшынхеэ дуулажа байнаб. Гүүртэ, отарануудта шэбхэһээ ехэ юумэн үгы хэбэртэй агша,—гэжэ луговод А. И. Собенников хэлэнэ.

Луговодой хэлээшэ тон зүб. Юуб гэхэдэ, һаалиин гүүртэнүүдэй газаагуур ябаһамнай шэбхэ дүүрэн. Энээниие мэнэшье байтар сабшалан дээрэ гаргажа боломоор. Бидэ луговод А. И. Собенниковтой хөөрэлдэбэбди. Нүхэр Собенников табадахи жэлээ энэ ажалда ябана. Тэрээндэ 280 гектар сабшалан даалгагданхай. Луговод гансаараа энэ ехэ сабшалан уһалжа, үтэгжүүлжэ шадахагүй байһанаа хэлээ. Собенниковто урда жэлнүүдэйхидэ адли туһалагша хэрэгтэй. Агроном луговодто хэниие туһалагша болгожо үгэхэеэ мэдэнэгүй.

Ажахын луговодуудай салин хүлһэн мүнөөшье болотор гуримшуулагданагүй. Энээн тушаа луговод иигэжэ гомдоно:

— Нёдондо хабар би сабшалан дээрэ март һараһаа хүдэлжэ захалаа һэм. Тиихэдэ сабшалангайнгаа газар модо шулуунһаа сэбэрлээ, хаанаб һубагуудаа заһажа эхилээ һэм. Теэд колхозой правлени ажалыемни сэгнэжэ, салин хүлһэ түлөөгүй. Правлени намайе дан эртэ хүдэлжэ эхилээш гэжэ зэмэлээ.

Луговодой энэ хабартаа сабшалан дээрэ хэхэ ажал захаһаа. Нүхэр Собенников 16 гектар сабшалан модо шулуунһаа сэбэрлэхээр, 100 гектар борнойлхоор, 20 гектарта диск ябуулхаар, табан километр утатай ханааб сэбэрлэхээр, 2 мянган һургааг бэлдэхээр хараалханхай. Луговод мүнөө болотор 500 һургааг бэлдэхэһээ бэшэ юушье хээгүй.

— Сабшалангай хүрьһэндэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа захалха саг тулажа ерэнхэй. Би 20 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулха түсэбтэйб. Теэд намда нэгэшье килограмм минеральна үтэгжүүлгэ үгтөөгүй байна. Үтэгжүүлгэ хүрьһэндэ оруулха трактор һаял заһабариһаа гараа. Тэрээниие обкатка хээгүйдэ бүтэхэгүй,—гэжэ Андриян Иванович гомдоно.

Луговодой иигэжэ һанаагаа зобохонь зүбтэй. Юуб гэхэдэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха сабшалангынь голой саада эрьедэ. Мүльһэнэй унахада трактор тиишэ гаража шадахагүй.

Саг ошожол байна. Теэд Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой сабшалан дээрэ хон-жэн зандаа. Мүнөө болотор эндэ ямаршье хүдэлмэри ябүүлагданагүй.

Һүүлэй гурбан жэл соо колхозой сабшалангай ургаса гектарай 9 центнерһээ дээшэлээгүй. Луговодуудай ажал иигэжэ эмхидхэхэдэ юун ургаса хуряагдахаб даа.

Энээн тушаа колхозой түрүүлэгшэ Г. И. Тарнуев, главна агроном Г. Б. Бадмажапов юун гэжэ һанана ааб?

Э. ТЭЛИН.

Улаан-Үдын аймаг.

...ИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТЕХНИКЭ ...ТЫН ХЭР ЗЭРГЭ ЯБАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1969 оной апрелиин 1-нэй мэдээн:

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

	Техникэ		
	трактор	плуг	сеялкэ
	106	83	91
	98	110	102
	100,6	96	100,9
	87	111	104
	94	110	109
	78	105	110
	83	88	96
	102	104	108
	100,5	110	95
	107	89	93
	112	113	149
	83	139	117
	105	100	117
	82	98	107
	83	102	126

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ЭРДЭМ БА ТЕХНИКЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ НҮХЭР П. И. НАЛЕТОВТО ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын ашагта малтамал бэдэрхэ хэрэгые хүгжөөлгэдэ, геолог мэргэжэлтэдые бэлдэлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө А. А. Ждановай нэрэмжэтэ Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй профессор, геолого-минералогическа эрдэмэй доктор нүхэр Налетов Петр Ивановичта Буряадай АССР-эй Эрдэм ба техникын габьяата ажал ябуулагша гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн
Ф. БУДАЖАБЭ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной апрелиин 3.

АХА ДҮҮ АРАДУУДАЙ ҺАЙНДЭР

Фашис дарлалтаһаа Венгриин сүлөөлэгдэһөөр 24 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ниислэл хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан апрелиин 3-да литераторнуудай түбэй байшан соо болобо. ВНР-һээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Йожеф Сипка, посольствын дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд, аха дүү оронһоо ерэһэн венгр-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегаци москвагайхидтай хамта энэ суглаанда хабаадаа.

Суглаанай президиумдэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо И. Т. Новиков болон бусад һуулсаба.

Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн олониитын түлөөлэгшэд аха дүү венгр арадта үнэн зүрхэнэй амар мэндэ дамжуулаа.

Удаа тээнь үгэ хэлэһэн элшэн сайд Йожеф Сипка совет арадта аха дүү ёһоной амаршалга ба ВНР-эй ажалшадай һайн һайхан хүсэлэн дамжуулба.

(ТАСС).

СССР МНР ХОЁРОЙ ХООРОНДЫН АХА ДҮҮ ЁҺОНОЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН УЛАМ БЭХИЖЭНЭ

Экономическа, эрдэм ба техникын асуудалнуудаар харилсаа холбоо хэхэ совет-монгол правительстванууд хоорондын комиссиин IV заседани Москвада болобо. МНР-тэ хүдөө ажахын барилга хэхэ ба ашаглалгада оруулха ябадалтай, экономическа харилсаа холбооной талаар совет-монгол хэлсээнүүдэй гүйсэдхэлтэй холбоотой асуудалнуудые, СССР-эй ба МНР-эй хоорондын экономическа харилсаанай хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудые хаража үзэһэн энэ комиссиин совет ба монгол талануудай гүйсэдхэхы бүлэгүүдэй мэдээсэлнүүдые соносоо.

Монголой Арадай Республикын шэнэ газараа элдүүрилэн ашаглалгадань, үбһэ тэжээлэй асуудал шиидхэлгэдэнь, бэлшээриин газарнуудые уһаар хангалгадань; хүдөө ажахын техникэ заһабарилха һайн баазатай болохо хэрэгтэнь Советскэ Союз түгэс бүрин туһаламжа үзүүлээ гэжэ комиссиин заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

Дархан хотын ТЭЦ, Шарын-Голой нүүрһэнэй уурхай, талха-гурилай завод, Улаан-Баатар хотодохи автомобиль заһабарилха завод, аймагуудай түбтэхи автомобиль заһабарилха хоёр томо предприяти, һэеы дарадаг фабрика ба промышленна бусад хэдэн томо барилганууд ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэшэлэн үндэһэн кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэнь мүн лэ горитой туһа хүргөө.

Эрдэм техникын талаар харилсаа холбоон улам үргэдхэгдэнэ. Гансахан 1968 ондо 70 шахуу комплект техническэ документаци ба элдэб эдлэл хэрэгсэлнүүдэй хэб түхэлнүүд Монголой эмхинүүдтэ дамжуулан үгтэһэн; 530 совет эрдэмтэн, арадай ажахын элдэб һалбаринуудай мэргэжэлтэд, эрдэм ба соёлой хүдэлмэрилэгшэд СССР МНР хоёрой хоорондохи эрдэм техникын ба соёлой асуудалнуудаар харилсаа холбооной оршом хэмжээн соо зүбшэл үгэхын, лекцинүүдые уншахын, түрүү дүй дүршэлөө хубаалдан абалсахын тула Монголой Арадай Республикада ошоһон байна. Энэл үе соо Советскэ Союзда Монголой 830 мэргэжэлтэд, научна хүдэлмэрилэгшэд, соёлой ажал ябуулагшад, ниитын эмхинүүдэй, спортын бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэд Советскэ Союзда ерэһэн байгаа.

МНР-эй хүдөө ажахын, тэрэнэй гол һалбари болоһон мал ажалай материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ ябадалтай холбоотой асуудалнуудые түрүүшын ээлжээндэ шиидхэхэ тон шухала байһыень хараала абажа, МНР-эй хүдөө нютагуудта баригдаһан, баригдажа байгаа байранuудай, мүн хүдөө ажахын техникын ба транспортна хэрэгсэлнүүдэй ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ зорилготой хэдэ хэдэн һанамжа дурадхалнуудые заседанида хабаадагшад тодорхойлон хараалаа.

Тус комисси СССР МНР хоёрой хоорондын экономическа, эрдэм ба техникын харилсаа холбооной тон шухала хэдэ хэдэн асуудалнуудые өөһэдынгөө заседани дээрэ 1969 ондо зүбшэн хэлсэхээр хараалба.

Совет-монгол правительстванууд хоорондын комиссиин хүдэлмэри хани ёһоной, үнэн сэдьхэлэй, үгээ хүсэд ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө.

ОРОН СООГУУРНЬ АЯНШАЛХАЯА МОРДОБО

РАБАТ. (ТАСС). Албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, тэрэниие үдэшэжэ ябалсаһан хүнүүд апрелиин 3-да орон соогуурнь аяншалхаяа мордоо.

Н. В. Подгорный королиин «Ридад» гэжэ ордон соо король II Хасантай уулзаба.

Удаа тээнь СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Мароккын промышленна ехэ хото, далайн порт Касабланка ошоо.

МАРРАКЕШ. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, тэрэниие үдэшэжэ ябалсаһан хүнүүд орон соогуурнь аяншалжа ябаха зуураа, Урда Мароккын иимэ нэрэтэй провинциин захиргаанай түб болохо Марракеш хотодо апрелиин 3-най үдэшэ ерээ.

Хүндэтэ совет айлшанаа дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Бен Алем, провинциин губернатор полковник Демнати болон бусад тушаалтад, хотын олониитын түлөөлэгшэд халуунаар амаршалан угтаба.

Н. В. Подгорный аэродром дээрэһээ совет, мароккан тугуудаар шэмэглэгдэһэн үйлсэнүүдээр дабшан, байха газартаа ошоо. Хотын хүн зон совет айлшадай ябаһан бүхы замдань халуунаар амаршалан угтаба.

ЭХЭ ОРОНОЙ ШАГНАЛ ХАЙРА

Совет спортсменүүдэй илалтын хүндэлэлдэ зорюулагдан, манай ороной гимн хилын саанахи олон стадионууд дээрэ дуулагдан ханхинана. Эдэнэй түйлалтанууд бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ. Апрелиин 3-да Кремль соо олохон тренернүүд ба спортсменүүдтэ шагнал хайра барюулагдаа. Эдэнэр Олимпиин зунай XIX наадануудта амжалтатайгаар хабаадаһанай түлөө, спортын хэрэгтэ онсо гайхамшаг илалтануудые түйлаһанай түлөө шагнагдаһан байна.

Ороной суглуулагдамал командануудай тренернүүд Г. А. Ахвледиани, А. Н. Воробьев, Л. В. Сайчук, спортын габьяата мастернууд Л. С. Булдакова, М. Я. Воронина, А. Ф. Сасс, Б. Н. Лагутин гэгшэдэй габьяань Ажалай Улаан тугай орденоор тэмдэглэгдээ.

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдагшадай дунда Г. В. Мондзолевский, З. Б. Воронина, Г. Г. Косых, Е. А. Петров болон бусад бии.

Олохон спортсменүүдтэ «Шэн габьяата ажалай түлөө», «Ажалаараа шалгарһанай түлөө» медальнууд барюулагдаа.

Шагнагдагшадай үмэнэһөө үгэ хэлэһэн спортын габьяата мастер Б. Н. Лагутин спортсменүүд тушаа эсэгэ ёһоной анхарал оролдолго гаргадагайнь түлөө Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Советскэ правительствада халуун баяр хүргэбэ.

* *

Мүн энэл үдэр элүүрые сахигша олохон хүдэлмэрилэгшэд Советскэ Союзай орденууд ба медальнуудые абаба.

Орден ба медальнуудые барюулһан СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо С. Б. Ниязбеков шагнагдагшадые халуунаар амаршалаад, Эхэ оронойнгоо аша туһада шэнэ амжалта түйлахыень хүсэбэ.

(ТАСС).

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

ЖЭЛ СОО — 14 МИЛЛИАРД

Ленинскэ ГОЭЛРО-гой түрүүшын барилгануудай нэгэн—Каширска ГРЭС ороной тон томо электростанцинуудай тоодо орохонь. Мүнөө тэрэнэй хүсэн 1166 мянган киловатт болоод байна. Үшөө гурба мянган киловатт хүсэтэй гурбан энергоблок тодхогдохоор хараалагдаба.

Табин жэлэй туршада Каширска ГРЭС таби мянга үлүүтэй миллиард киловатт-час электроэнерги үйлэдбэрилэн гаргаа. Шэнэ агрегадуудайнгаа бүрин хүсөөрөө хүдэлжэ эхилхэдэнь, тус станци жэлэй туршада 14 миллиард киловатт-час электроэнерги үгэдэг болохо.

(ТАСС).

ХИЛЭ ШАДАРХИ СОВХОЗУУДТА — ШЭНЭ АЙЛНУУД

ШЭТЭ. (ТАСС). Дауриһаа хэдэхэн километрэй зайда хилын эреэн столб байдаг юм. СССР-эй, Монголой, Хитадай хилэнүүд эндэ уулзадаг. Хилэ шадархи Даури һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Хойто Ураалһаа, Пермскэ областьһоо нүүжэ ерэһэн айлнуудые хүндэтэй айлшадай гуримаар угтаба.

Хилэ шадархи зургаан совхозой түлөөлэгшэд нүүжэ ерэһэн ханинараа угтахын тула Даури ерээ. Энэ уулзалгаһаа хоёр үдэр урид Забайкалиин районой ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси боложо, нүүн ерэгшэдые хүдэлмэридэ оруулха асуудал зүбшэн хэлсээ.

Партиин Забайкальска райкомой секретарь А. Агеенко, совхозуудай директорнууд шэнэ айлнуудые халуунаар амаршалба. Хүнүүдые һуулгаһан машинанууд Забайкалиин хилэ шадархи баян ажахынуудай тала дайдаар шуумайна. Ажаллахаяа ерэһэн бүлэ бүхэндэ шэнэ гэр, һааха нэжээд үнеэн, эдеэ хоол үгтэхэ, тэдэниие дуратай ажалынь хүлеэнэ.

АЛАС-ДУРНА ЗҮГЭЙ ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

ХАБАРОВСК. (ТАСС). Биробиджан хото шадар томо фабрика бариха промышленна талмай һаяхан бэлдэгдэжэ эхилээ. Шэл ба бетонһоо бүридэһэн олон дабхар корпусууд соонь жэл бүри дүрбэ миллион үлүүтэй паар гуталнуудые оёхо поточно лининүүд һууря олохо юм.

Биробиджан Алас-Дурна зүгтэхи хүнгэн промышленностиин томо түб боложо байнхай. Бүд нэхэдэг, гутал оёдог, мүн бусад фабрикануд эндэ бии юм. Эдэнь жэлэй туршада таби миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилнэ.

Алас-Дурна зүгэй хүнгэн индустриин хэдэн арбаад предприяти Сибириин, Холын Хойто зүгэй, Алас-Дурнын хүн зониие хубсаһа хунараар, гуталаар хангана. Түсэбтэ табан жэлэй туршада хүнгэн промышленностиин үйлэдбэрилһэн продукци хоёр дахин нэмэхэ.

МОДО БЭЛЭДХЭГШЭДЭЙ АМЖАЛТА

ИМАН. (Приморско хизаар). Эндэхи модо бэлэдхэдэг ажахынуудай коллективүүд үбэлдөө модо бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргээд, зундаа модо отолхо газарнуудтаа ошожо байна.

Иманай модо һаллуулдаг конторын мэдээсэһэнэй ёһоор, мянга үлүүтэй километр болохо гушан гол мүрэнөөр барилгын модон һаллуулагдаха юм. 1150 мянган кубометр барилгын модон зөөгдэхөөр хараалагдана. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй ехэ.

Модо зөөхэ харгынууд, оньһон түхеэрэлгэнүүд бэлэн болгогдонхой. Модо һаллуулха тракторнууд, бульдозернууд, лебедконууд болон бусадшье техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ. Ехэнхи ажалынь. тэрэ тоодо модо һолжоруулга, бүрин оньһожоруулагдаа.

ПРИЦЕП ОЛООР БҮТЭЭГДЭНЭ

Саранска авто-заһабарилгын завод хүдөө ажахыда тон шухала тракторна прицепүүдые бүтээн гаргажа эхилбэ. Партиин Центральна Комитедэй октябриин (1968 он) Пленум дээрэ энээн тушаа хэлэгдэһэн байгаа.

«2ПТС-4М» гэжэ дүрбэн тоннын прицеп хүдөө ажахыда ашаа зөөхөөр хараалагдана. Прицеп дээрэ тээһэн ашаан гурбан тээшээ буулгагдаха аргатай.

Энэ завод байгша ондо 5 мянган прицеп бүтээхэ юм.

10 МИЛЛИОН КИЛОГРАММ МЕД

ЛЕСОЗАВОДСК. (Приморско хизаар). Уссуриин хизаарай нютаг голнуудта хабар ерээ. Тайгын үндэр добонуудай хормойгоор Амарай суута сэсэг — ургы һалбаржа эхилбэ. Тиин Уссуриин зүгы үсхэбэрилдэг тусхай совхозой коллективтэ халуун хаһа оробо.

Зүгышэд пасекануудаа үбэлэйнь байраһаа гаргаа. Бүлэг зүгынүүд түрүүшын сэсэгүүдые тойрожо, энэ жэлэйнгээ «ажалда» гарабад.

Мүнөө зүгын 220 мянган бүлэ үбэлэй байрануудһаа гараа.

Түсэбтэ табан жэлэй эсэстэ Примориһоо 10 миллион килограмм мед ороной элдэб районуудта эльгээгдэхээр хараалагдана. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 1,5 дахин ехэ. (ТАСС).

ТАБАН ЖЭЛ. АЖАХЫН ТООСООН. ЭКОНОМИ

ТҮРҮҮ ДУРШЭЛЭЙ ХУУДАҺАН № 5

Адрес: Хяагтын аймаг, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз

«Үйлэдбэреэ улам дээшэнь дэбжээхэ, хүдөө нютагта экономическа хүдэлмэри шэнэдхэн һайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, ажахын һалбари бүхэнииe гаргашаяа харюулхаар эрхилхэ асуудалнууд түрүү зэргэдэ байха ёһотой... ашаар лэ үйлэдбэрииe дэбжээхэ, колхознигуудай ... дал улам һайжаруулха арга нүхэсэл хангагдана».

(КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй тогтоол...)

ЕХЭ ХУБИЛАЛТЫН ЖЭЛНҮҮД

КПСС-эй XXIII съездын болон ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд колхозоймнай үйлэдбэри хүгжөөхэ шэнэ аргануудые нээжэ үгэһэн, экономикоёо бэхижүүлхэ арга боломжонуудые олгоһон байна. Хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абалгын үнэ сэнгэй дээшэлһэнэй, газарай уһалуури, мелиораци һайжаруулха хэмжээ абаһанай, тогтуурита түсэбтэй болоһоной ашаар ажахынгаа бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ, ашаг олзыень дээшэлүүлхэ аргатай болотдоо һэн.

Нэн түрүүн, ажахынгаа гол һалбари — мал ажалые ашаг олзо ехэтэй болгохын тула үхэр малайнгаа үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри ябуулжа эхилээ һэмди. Ашаг шэмэ ехээр үгэдэг үүлтэрэй мал колхоздоо худалдажа абаха, харууһалга болон тэжээлэйнгээ гаргаша харюулдаггүй малаа голодоһондо гаргаха, племенной хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүд абтаба. Тодорхойлон хэлэхэдэ, һүүлэй гурбан жэлдэ малайнгаа тоо толгой олошоруулһанай үндэһөөр бэшэ, харин малай ашаг шэмэ дээшэлүүлһэнэй эсэстэ мяхан, һүн, нооһон ехээр абтадаг болоо бшуу.

Колхозой гэшүүд **табан жэлэйнгээ** түсэб болзорһоо урид **бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ**. Табан жэл соо эбэртэ бодо малай тоо 2410-һаа 2550 толгой хүрэтэр, тэрэ тоодо үнеэдэй 830-һаа 920 толгой хүрэтэр олошоруулха түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ. Колхознай 13.223 хонидтой. Эдлүүриин газарай, бэлэдхэгдэдэг тэжээлэй хэмжээе хараад үзэхэдэ, энээнһээ олон мал бариха арга мүнөө дээрээ байхагүй. Тиимэһээл малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ гээшэ манай колхозой гэшүүдэй гол шухала зорилго мүн.

Теэд энэ зорилгомнай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байнаб? Хэрбээ 1967 ондо үнеэн бүриһөө 1609 килограмм һүн һаагдаһан һаа, үнгэрһэн жэлдэ тэрэмнай 1780 килограммда хүрэтэрөө дээшэлээ. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, нэн түрүүн һүрэг соо һайн үүлтэрэй гунжал олошорһон, үнеэдтэ шэмэтэй һайн тэжээл бэлэдхэгдэдэг болоһон байха юм.

Нооһо абаха, гүрэндэ худалдаха хэмжээн нилээдгүй дээшэлээ. 1967 ондо хонин бүриһөө 2,7 килограмм нооһон хайшалагдаһан һаа, нёдондо 3,24 килограмм абтаа. Гурбан жэл дотор хараалагдаһан түсэбэй ёһоор 1065 центнерэй орондо 1217 центнер нооһон худалдагдаа. 1970 ондо колхознай хонин бүриһөө 3,7 килограмм нооһо хайшалдаг болохо зорилготой.

Нигэзд байхадаа колхознай табан жэлэй эсэстэ абахаар хараалһан хэмжээнһээ үлүү ехэ нооһо жэл бүри үйлэдбэрилдэг болонхой. Энэмнай гол түлэб хонидой үүлтэр һайжаруулһанай ашаар туйлагдаа юм.

Гахай үсхэбэрилгые зүбөөр эмхидхэбэл, ажахыда ашаг олзотой. Теэд һүүлэй жэлнүүдтэ ажахынуудые түсхай шэглэлтэй болгохо гэһэн шууяан дундуур Хяагтын зарим колхоз, совхозууд гахай үсхэбэрилхэнь гарзатай гээд лэ тоо толгойень үсөөрүүлһэн байна. Харин манай колхоз гахай олоор үсхэбэрилхэ гэжэ шиидэһэн дээрэһээ энэ һалбариһаа олзо яһала абана. Мүнөө гахаймнай фермэ гаргашана харюулдаг болоо. Колхознай байгша оной түрүүшын хахадта 730 центнер мяха гүрэндэ худалдаха түсэбөө гол түлэб гахайнуудые олоор тушаажа дүүргэхэ юм. Мүнөө үень 500 гаран гахай шахан таргалуулагдана. Тингэжэ гахайн мяхан колхозой абадаг бүхы мяханай ехэхэн хубиие эзэлдэг болоžо байна.

Колхозой олзо доходой нилээд ехэ хубинь таряан ажахыһаа ородог. 6586 гектар таряалантайбди. Һүүлэй гурбан жэлдэ агротехникэ наринаар сахидаг болоһоной ашаар ургасаяа 1,5 дахин дээшэлүүлээбди. 1967 ондо гектар бүриһөө 16 центнер ороохо хуряажа, аймаг дотороо эрхимлээ һэмди. Үнгэрһэн зун Сүхын голдо ган гасуур байжа, ургасада ехэ хоро хүргөө. Гэбэшье таряашадай газараа һайнаар элдүүрилһэнэй, агротехникэ баримталһанай аша туһаар гектарай 11,4 центнер ургаса хуряаһамнай бага бэшэ гэжэ хэлэхээр. Тингэжэ гурбан жэлэй хугасаада түсэбэй ёһоор бүхыдөө 30 мянган центнер таряан гүрэндэ тушаагдаха аад, 47200 центнертэ хүргэгдэжэ, үшөө 2800 центнер тушаабал — табан жэлэйнгээ түсэбые сүм дүүргэхэ болонобди. Ажахы доторойнгоо арга боломжонуудые хаража үзөөд, табан жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 17 мянган центнер ороохо Эхэ орондоо худалдаха гэһэн, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхайбди.

А. СОКОВИКОВ,
колхозой түрүүлэгшэ.

Колхоз табан жэлэй дүүрэтэр эды шэнээн продуктнуудые түсэбһөө гадуур гүрэндөө худалдаха:

таряа — 17 мянган центнер.
һү — 2500 центнер,
мяха — 1100 центнер,
хартаабха — 1500 центнер,
овощ — 800 центнер.

Центнер продукциин өөрынь үнэ сэн 1970 ондо эды шэнээн байха:

тарянай — 2 түх. 85 мүн.,
һүнэй — 13 түх. 06 мүн.,
үхэрэй мяханай — 17 түхэриг 32 мүнгэн,
гахайн мяханай — 109 түхэриг 09 мүнгэн,
нооһоной — 304 түхэриг 97 мүнгэн.

АЖАХЫЕ УРАГШАНЬ ДАБШУУЛХА ХҮСЭН

Мал ажал, газар таряалангай талаар туйлагдаһан амжалтанууд нэн түрүүн колхозой гэшүүдэй оролдолгын аша үрэ мүн. Эдэ жэлнүүдтэ ажалай түрүүшүүлэй тоо олошороо, хүнүүдэй мэргэжэл, шадабари дээшэлээ.

Хэрбээ 1964 ондо үнеэн бүриһөө хоёр мянган литр һү һаадаг нэгэшье һаалишан байгаагүй һаа, үнгэрһэн жэлдэ аяар 14 һаалишад хоёр мянган литрһээ холо дээшэ һү һааһан байна. «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагдаһан һаалишан Т. Н. Бобыкина, А. П. Аносова, аймагай суута һаалишан А. Ф. Романова гэгшэд үнеэн бүриһөө 2374—2355 килограмм һү һаагаа. 1968 ондо үнеэн бүриһөө 2008 килограмм һү һааһан Хуторай МТФ (фермые даагша нүхэр Жаркой) аймаг дотороо 2-дохи һуури эзэлээ.

Нёдондо даажа абаһан 175 гектарайнгаа га бүриһөө 400 шахуу центнер кукуруза ургуулһан коммунист Цыренжаг Цыдыптаров, 115 га сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 28 центнер үбһэ хуряаһан үбгэн луговод Дугар Ранжуров, һүүлэй табан жэлэй хугасаада гектар бүриһөө дунда зэргээр 14,7 центнер таряа ургуулһан Николай Цыдыптаров түрүүтэй тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд, комбайнер Иван Аносов болон бусад колхоз дотороо суурхадаг. Жэл бүри малайнгаа шэгнүүр ехээр нэмээдэг үхэршэн Б. Ранжуров, 100 эхэ хонин бүриһөө 90-һээ үсөөн бэшэ хурьга абадаг, хонин бүриһөө 3 килограмм нооһо хайшалдаг болоһон дуршэлтэй хонишод И. Н. Жаркой, А. Л. Аносов, А. М. Жаркой, Д. А. Назимов болон бусад түрүүшүүл түсэбтэ табан жэлэй үйлэдбэриин түрүүшүүл, ажалай баатарнууд юм.

Колхозой олон гэшүүд хүдөө ажахын элдэб һургуули, курсануудта заочноор һурадаг, агро-зоотехническэ һуралсалшье үйлэдбэриин участогуудта эмхидхэгдэнэ.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ шэнэ уялга абаад байхадаа, Цыремпил Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд нинтыгээ ажахые саашадань улам түргөөр хүгжөөхэ, үйлэдбэриингөө

ГАРГАША БАГАТАЙГААР ЕХЭ ПРОДУКЦИ АБАХА

КОЛХОЗОЙ үйлэдбэриин урган дээшэлхэ бүри экономиконь улам дэбжэнэ. Һүүлэй гурбан жэл дотор ниитэ олзын хэмжээн дунда зэргээр жэл бүри 1 миллион 150 мянган түхэриг болоһон байна. Үнгэрһэн жэлдэ таряан ажалһаа 341 мянган түхэригэй, хонин ажалһаа — 298 мянга, һаамхай үнеэдһээ — 180 мянган, эбэртэ бодо мал шахан таргалуулгаһаа — 142 мянган, гахай үсхэбэрилгэһөө 142 мянган түхэригэй олзо абтаа. Тиин **бүхы һалбаринуудһаа нёдондо 367 мянган түхэригэй сэбэр олзо ороһон байна.** Үйлэдбэриин гарза харюулалгын хэмжээн 46,5 процент болоно. Энэ хадаа үйлэдбэридэ гаргашалагдаһан 1 түхэриг бүхэн өөрыгөө харюулаад, үшөө 46 мүнгэнэй олзо үгэһэнэйнь бодото баримта мүн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абалгын гүрэнэй сэн дээшэлжэ, колхозой мүнгэн олзын ургалтада горитой нүлөө үзүүлээ. Хэрбээ 1963—1965 онуудта бүхыдөө 2 миллион 162 мянган түхэригэй мүнгэн олзо абтаһан һаа, табан жэлэй түрүүшын гурбан жэл дотор хамта 4 миллион 439 мянган түхэриг болобо. Энээнтэй хамта һүүлэй гурбан жэл дотор ажахын сэбэр олзошье дээшэлээ.

Сэбэр ашаг олзоёо дээшэлүүлһэнэй ашаар колхоз ажахыгаа үргэдхэн хүгжөөлгэдэ жэл бүри ехэ мүнгэ һомолхо аргатай болонхой. 1965 ондо үйлэдбэреэ үргэдхэлгэдэ, хубаарилагдахагүй жасада 196 мянган түхэриг һомологдоһон һаа, 1968 ондо 286 мянган түхэриг оруулагдаа. Хэрбээ 1966 ондо барилгада 87 мянган, техникэ худалдан абалгада 46 мянган түхэриг гаргашалагдаһан һаа, үнгэрһэн жэлэй барилгада 110 мянган, машина техникэ худалдан абалгада 66 мянга 300 түхэриг һомологдоо. Мүн ажахын машинно-тракторна паркда 48 трактор, 20 комбайн ба хүдөө ажахын элдэб олон машинанууд тоологдоно.

Гансахан үнгэрһэн жэлдэ Хуторай отделенидэ эхин һургуулиин байшан, тугалай байра ашаглалгада үгтөө. Байгша оной барилгада 364 мянган түхэриг, техникэ худалдан абалгада 82 мянга 800 түхэриг хараалагдана. Сагаан-Шулуутайн отделенидэ клуб, шэнэ түхэлэй, бүрин оньһожоруулагдамал һаалиин фермын байра, МТМ баригдаха. Гадна гидромелиоративна хүдэлмэридэ (үер болоходо хохидол ушаруулдаг Сүхын набтар эрьенүүдые бүхэлхэ, газар уһалалгын системэнүүдые бариха хэрэгтэ) 100 мянган түхэриг һомологдохо юм. Колхозой мүнгэн олзын 49 процентнь ажалай түлбэридэ хубаарилагдана. Ажахын ашаг олзын дээшэлхэ бүри культурно-ажаһуудалай хэрэглэмжэдэ улам ехэ мүнгэн һомологдоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үйлэдбэрилэгдэдэг продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые доошолуулхын тула ехэ юумэн хэгдээ. Колхознай аймаг дотороо эгээл хямда сэнтэй һү абана. Хэрбээ 1967 ондо центнер һүнэй өөрынь үнэ сэн 19 түхэриг байһан һаа, нёдондо тэрэнээ центнерэй 17 түхэригтэ оруулаа. Мүнөө центнер һүнэй өөрынь үные 14 түхэригтэ оруулха арга замууд бэдэрэгдэжэ байна.

Эбэртэ бодо мал шахан таргалуулгаһаа абтаһан 1 центнер нэмэлтэ шэгнүүр 88 түхэриг 66 мүнгэнэй байхаар түсэблэгдэһэн һаа, үнгэрһэн жэлдэ нэмэлтэ шэгнүүрэй центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 81 түхэриг 49 мүнгэнэй болоо. Гахайн мяханай центнер бүхэнииинь 97 түхэриг 89 мүнгэтэ болоо. Энэнь түсэблэгдэһэндэ орходоо нэгэ бага үнэтэй болобошье, гахай үсхэбэрилгэһөө 1968 ондо колхоз 49 мянга 986 түхэригэй сэбэр олзо абаа.

АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЭ ДЭЭШЭЛНЭ

АЖАЛАЙ бүтээсэ дээшэлүүлгэ хадаа ажахын баялигые улам арьбадхаха, ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулха гол арга нүхэсэл гэжэ партиин ЦК-гай октябриин Пленум дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ энээнһээ урда тээшье ажахы эрхилэлгын шухала зорилго байгаа. Харин мүнөө, хүдөө ажахын ашаг дээшэлүүлхэ талаар түрүүшын алхамуудай хэгдээд байхада, энэ зорилго эгээл ехэ удха шанартай, имагтал үндэр бүтээсэ туйлаһанай ашаар урагшаа түргөөр дабшаха гол арга боломжын бии байһан тушаа ЦК-гай Пленум бидэнэй анхаралые хандуулна бшуу.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ ямар үрэ дүнгүүд туйлагдааб? Үнгэрһэн жэлэй июльдэ ажалай бүтээсэ 1966 онойхитой сасуулхада, 126 процент гэхэ гү, али 1,3 дахин, 1967 онойхитой сасуулхада 115 процент гэхэ гү, али 1,2 дахин дээшэлһэн байна. Ажалай түлбэриин хэмжээнэй ургалтатай сасуулхада ажалай бүтээсын түргөөр дээшэлүүлэгдэжэ байһаниинь һайшаалтай. Нэгэ хүнэй нэгэ үдэр ажаллаһан тушаа абажа үзэбэл, 1966 ондо 8,9 түхэригэй, 1967 ондо — 9,8, 1968 ондо 11,3 түхэригэй ниитэ продукци үйлэдбэрилэгдөө. Саада жэлтэй сасуулхада, нёдондо жэл ажалай бүтээсын 1,3 дахин дээшэлһэн жэшээ баримта эндэ эли харагдана. 1965 ондо хүдөө ажахын эдлүүриин 100 гектар бүридэ 4830 түхэригэй ниитэ олзо абтаһан һаа, 1968 ондо 5955 түхэригтэ хүрэжэ, ажахын сэбэр олзо горитой дээшэлээ. Энээндэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ нилээдгүй ехэ нүлөө үзүүлээ юм.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлжэ, ажалай болон мүнгэ зөөриин бага гаргашатайгаар продукци үйлэдбэрилһэнэй ашаар лэ үйлэдбэриие саашадань хүгжөөжэ шадаха байһанаа колхознигууд һүүлэй үедэ ойлгожо эхилээ.

Үйлэдбэреэ дэбжээжэ, олзо доход ехээр абадаг байһанай ашаар колхознигуудай ажалай түлбэри улам дээшэлнэ. Хэрбээ 1965 ондо нэгэ хүнэй ажалай нэгэ үдэртэ 3 түхэриг 40 мүнгэн хүртэһэн байбал, 1967 ондо — 3 түхэриг 62 мүнгэ, нёдондо жэл 3 түхэриг 91 мүнгэ болоо.

Колхознай абаһан ашаг олзынгоо ехэнхи хубиие капитальна һомололгодо улам ехээр хубаарилна, үйлэдбэриингөө гол фонднуудые арьбадхахын хажуугаар мүнгэн олзынгоо 49 процентые ажалай түлбэридэ гаргашална. Саада жэлэйхитэй сасуулхада. 1968 ондо ажалай түлбэри 5 процентээр дээшэлээ.

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой экономикын бэхижэһэнэй бодото гэршэ үшөө юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ гүрэнэй банкһаа урьһаламжа абангүйгөөр, өөрынгоо мүнгэ зөөреэр ажахынь эрхилэгдэнэ. Колхознай жэл бүри мүнгэнэй нөөсын жаса байгуулжа шадана бшуу. Энээнэй ашаар ажалай түлбэриие тогтоогдоһон гуримай ёһоор саг болзоортонь ажалшадта түлэжэ байха аргатай болоо. Жэшээнь, нёдондо даб дээрэ гаргашалха жасань 168 мянган түхэриг болоо.

Түсэб даабариһаа гадуур продукци үйлэдбэрилһэнэй түлөө колхознигуудта нэмэлтэ түлбэри үгэхэ гурим ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ һайн нүлөө үзүүлнэ. Тингэжэ ажалай үндэр бүтээсэ туйлаһан малшад болон таряашадай коллективүүдэй гэшүүдтэ үлэмжэ ехэ салин хүлһэн түлэгдэнэ. Иимэ түлбэриин аша туһа мүнөө элеэр харагдадаг болонхой. Ажалша, малша зоной үүсхэл оролдолго һүүлэй гурбан жэлдэ һураггүй дээшэлээ. Энээниие колхозой ниитэ продукци үйлэдбэрилгын хэмжээнэй жэл бүри дээшэлжэ байһан дээрэһээшье эли ойлгомоор. Түсэбһөө гадуур продукци үйлэдбэрилһэнэй түлөө 1966 ондо 11 мянган түхэриг нэмэлтэ түлбэри түлэгдэһэн һаа, үнгэрһэн жэлдэ материальна талаар урмашуулха хэрэгтэ 35 мянган түхэриг хубаарилагдаа гэхэ гү, али нэмэлтэ түлбэриин хэмжээн 3 дахин дээшэлээ.

АРГА БОЛОМЖОНУУДАА ХҮСЭД ДҮҮРЭНЭЭР ХЭРЭГЛЭХЭ

УРДА ЖЭЛНҮҮДТЭЙ сасуулхада, экономическа һайн дүнгүүдтэйгээр табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлые түгэсхэбэ гээшэбди. Теэд колхозой гэшүүд туйлаһанаараа һанаагаа амарнагүй. Экономическа дүнгүүдээ саашадань улам һайжаруулха гээшэ ажахын хүгжэлтын шухала зорилго байһан зандаа. Зарим продукциин өөрынь үнэ сэн түсэблэгдэһэнһөө үшөөл дээгүүр байһаар. 1968 ондо абтаһан нооһоной центнер бүхэниинь 389 түхэригтэ гэхэ гү, али гүрэндэ худалдагдаһан сэнгһээ нилээд доогуур байбашье, түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо дээгүүр. Тиимэһээ ойрын 2 жэл дотор нооһоной өөрынь үные 304 түхэриг хүрэтэр хямдаруулха зорилго табигдана. Мүн үбһэ, тарянай өөрынь үнэ сэн дээгүүр байһанһаа, малай продуктнууд үнэ ехэтэй болоно бшуу. Энэ талаар баһал экономическа ехэ хүдэлмэри ябуулха бологдоно.

Үйлэдбэриин зарим участогуудта үлүү гаргаша ехээр хэгдэдэг байһаниинь экономическа шэнжэлэлгээр тодорхойлогдоо. Унарнимэһээ мал болон таряан ажалай бригадануудта хэгдэһэн сэхэ гаргашануудые хороохын тула ажахын тоосоото даабаринуудые үгэдэг болохо, энээнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгэдэ хэгдэдэг гаргашые хороохо тухай гурим тоосоото суглаан дээрэ баталагдаха юм. Энэ гуримай ёһоор алмалта

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: артелиин эрхим луговод Дугар Цыбенович Ранжуров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой түрүү малшад Б. Ранжуров, А. Дубинина, Т. Бобыкина, А. Аносов.

МҮНХЭ УРАСХАЛ

тухайдаа үнэн зүрхэнһөө мэдүүлхээ ярана.

Ленинскэ Горкидо оройдоо гурбахан гэр байдаг. Тэгэн дундань Ехэ гэр, тэрэнэйнь хажуугаар хоёр флигель — Хойто ба Урдахи гэжэ нэрэтэйнүүд. Хуушанай парк соонь липэ, дуб, хуһан, хасуури, нарһан, клен модод ургажа, хабарай үедэ һасхайлдажа, сэлмэг агаараар амилхада аятай зохид гээшэнь. Ехэ гэрынь ажаллахада, амархада һөөл зохид, тааруу, хамаг хэрэгтэй хэрэгсэлнүүд дууһан бии байгаа. Эндэ Москватай холбоһон телефон, электрын гэрэл бии, уураар дулаасуулагдадаг һэн. Залуу Совет гүрэнэй түрүүшын хүшэе хүндэ жэлнүүдтэ түлишөөр ехэ хомор байһан дээрэһээ Ильич Ехэ гэр дулаасуулхые буруушаадаг, ниитын зөөрие гамнажа һурахые уряалдаг байгаа. Тиимэһээ үбэлэй сагта Владимир Ильич бүлэтэйгөө хойто флигельдэ ажаһуудаг байгаа. Имагтал 1921 оной хоёрдохи хахадһаа эхилжэ Владимир Ильич, врачнуудай гуйлтаар, Ехэ гэртэ нүүжэ ороһон.

Хойто флигель соохи таһалгань багаханшье һаа, тон юрын түхэлтэй, парк руу хараһан хоёр сонхотой. Булангдахи сонхонуудайнь хоорондо стол табяатай. Дээрэнь номууд, ручка. Ильичэй таһалгатай зэргэлээд Надежда Константиновнагай таһалга. Мүн баһа тон юрын түхэлтэй. Номууд, номууд... Хэнэйншье мэдэһээр, Владимир Ильич дэлхэйн мэдээжэ библиотекэнүүдтэ нилээд удаан һуужа, марксизмһаа һабагша татаһан зохёолнуудаа бэшэхэдээ, тоогүй олон номуудтай танилсаһан байна. Жэшээнь, революционно демокрадууд Н. Г. Чернышевский, Н. А. Добролюбов, А. И. Герцен гэгшэдэй, мүн түрүү үзэл бодолтой зохёолшод Н. А. Некрасов, А. С. Пушкин, Т. Г. Шевченко болон бусад олон классигуудай номууд эндэ бии. Багшын гэр бүлынхидэй эдеэлдэг газар, Мария Ильиничнагай хүдэлдэг таһалга мүн баһа тон юрын, хүнэй ороходо зохидоор харагдана.

1921 оной январиин 9-дэ Владимир Ильичэй Горки һууринай тарияашадтай уулзаһые баримталһан документнүүдтэй танилсахада тон һонирхолтой. Тарияашад нютагтаа электрын гэрэл оруулхадань туһалхыень Владимир Ильичтэ хандаһан. Агуу багша тэдэнэрэй гуйлтые ехэ анхаралтайгаар, ёһото эсэгэ мэтэ энхэргэнээр шагнаад, заабол туһа хүргэхөө найдуулаа бэлэй. Уданшьегүй Горки һууринда Ильичэй лампочканууд носожо, тарияашадай ажабайдал туяаршоо һэн.

Хойто флигелиинь алишье талаһаа нэмэл балконууд, верандануд болон уужам һаруул сонхонуудтай. Досоонь наранай элшэ туяаржа, сэлмэг һайхан агаар тунажа байдаг. Гэрэй доодо дабхарта томо библиотекэ, телефоной таһалга, үбэлэй саад ногоорно, үүдэ орохотой сасуу хоёр ехэ таһалганууд һаруултан нэмжынэ. Хоёрдохи дабхартань—столово, В. И. Ленинэй таһалга, хүдэлмэриинь кабинет болон Н. К. Крупскаягай таһалга.

Нэгэдэхи дабхарай хоёр таһалгада оромсоороо, В. И. Ленинэй Горкидо байха үедөө бэшэһэн мэдээжэ зохёолнуудайнь гар бэшэгүүдтэй танилсаад, Октябриин революциин үе шатые харуулһан фото-зурагуудые хужарлан харанабди. Зүүн тээхи шэл шкафууд соо багшын хэрэглэдэг зүйлнүүд хадагалаатай. Библиотекэдэнь ород, француз, англи, немец хэлээр бэшэгдэһэн олон номууд жэрылдэнэ.

Ленин үхибүүдтэ илангаяа дуратай, тэдэнтэй инаг дулаанаар хөөрэлдэгшэ бэлэй. 1923 оной декабрь һарын эсэстэ Владимир Ильич Горкидо үхибүүдэй һайндэр үнгэргэхэ гэһэн Мария Ильиничнагай Ульяновагай дурадхалые халуунаар һайшааһан байха юм. Тиигэжэ январиин 7-ной үдэшэ үбэлэй саадай ехэ зал соо тарияашадай үхибүүд олоороо сугларба. Эндэнь гоё һайхан ёлко түхеэрэгдэжэ, үнгэ бүриин галнуудаар ялалзаба. Иишэ заримдаа хүдэлмэришэд, тарияашад ба Горки һууринай үхибүүд ерэжэ. Владимир Ильичтэй хамта кинофильмүүдые харадаг һэн.

В. И. Ленинэй кабинет соо, парк руу хараһан сонхын урдахана, ногоон сэмбээр хушаатай бэшэгэй стол табяатай. Дээрэнь газетэнүүд, номууд, журналнууд, «Арадай Комиссарнуудай Соведэй түрүүлэгшэ» гэһэн тамгатай бланкнууд хэбтэнэ. Эндэ Владимир Ильичэй эсэхые мэдэнгүй хүдэлһэниинь, партиин XI съездэ эршэмтэйгээр бэлэдхэһэниинь мүнөө бултанда мэдээжэ. Жэшээнь, «Шэнэ үе саг, шэнэ түхэлтэй хуушан алдуунууд», «Боошхо мед соо халбага дабирхай» ба бусад олон статьянуудые эндэ бэшээ бэлэй. 1924 оной календарь ханада үлгөөтэй. Хуудаһануудынь шарлашанхай. Владимир Ильич үглөө бүри хүдэлмэриингөө таһалгада орожо ерэхэлээрээ календариин хуудаһые аятайханаар таһалдаг байгаа. Энэ хуудаһанда «1924 оной январиин 21, понедельник» гэжэ уйдхар гашуудалтайгаар уншанабди, тэрэнь таһалагдангүй байшоо...

Владимир Ильич Горкидохи парк соогуураа сэнгэн амарха ехэ дуратай һэн. Ильичэй ажабайдалтай нягта холбоотой дурасхаалта газарнууд эндэ олон. Ургы сэсэгээр бүрхөөгдэһэн аллей соогуур Владимир Ильич сэнгэн ябахадаа. Эхэ оронойнгоо саашанхи хуби заяан тухай бодохоһоо гадна, мүн бүмбэрсэг дэлхэйн үгытэй ядуу зон эрхэ сүлөөгэй туг хэзээ нэгэтэ үндэр дээрэ үргэжэ, мүлжэлгэ дарлалтаһаа сүлөөржэ, Эхэ орондоо социализм байгуулха гэжэ үнэн зүрхэнһөө этигэдэг һэн. Энээн тухайдаа үетэн нүхэдтэйгөө хөөрэлдэдэг байһаниинь мэдээжэ.

Хойто флигельһээ холо бэшэ, сирениин һөөгүүд шадар, сагаан һандали байха. Эндэ Владимир Ильич ходо амардаг байгаа.

Горкидохи Владимир Ильичэй гэр-музей имагтал гамтайгаар сахигдана бэшэ, мүн парк соохи юумэнүүд тэрэл зандаа үлэнхэй. Манай экскурсионно маршрут үшөө нэгэ дурасхаалта газараар—амаржа һууха һарабшаар түгэсэнэ. Энэ хадаа Владимир Ильичэй амардаг эгээл дуратай газарынь байһан. Эндэһээ Горки һуурин тобойн харагдана, ойронь нуур мэлмэрэн халюурна. Ильич онгосоор тамардаг байһан юм.

Владимир Ильич Ленинэй мемориальна гэр-музейн нээгдэһэнэй һүүлээр Горки һуурин манай Эхэ ороной алишье нютагай ажалшадай олоороо аяншалдаг газарынь болонхой. Мүн хари гүрэнүүдһээ иишэ ерэжэл байдаг.

Владимир Ильич Ленинэй арюун һайхан образ, тэрэнэй ажабайдал, революционно ажал ябуулгань суранзан мэтээр хүнүүдэй сэдьхэл татажа, олониитэ ажалшадай оюун ухаанда бүхөөр хадуугданхай. Эдэ үдэрнүүдтэ Ленинскэ Горки тээшэ хүн зоной урасхал бүришье ехээр эбхэрнэ. Энэ урасхал хэзээдэшье замханагүй. Юуб гэхэдэ, эндэхи шулуун, һөөг бургааһан, асари томо дуб модоншье агуу багшын мүнхэ образые эли тодоор һануулна.

С. ЕЛАЕВ,
КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи партийна дээдэ һургуулиин һурагша.

ХУУРАЙ-ХҮНДЫН ХОРМОЙДО

ОЧЕРК

1.

ОРОЙГООРОО огторгой өөдэ дүүлиһэн ногоон тужата Хуурай-Хүнды уруу заримдаа зайгуул һалхин хуудамханаар үлеэжэ, хүнэй шэхэ, хасарые үглөөнэй шэмэрүүн жабар жэм-жэм шэмхэнэ. Эгээл энэ үедэ Субагтын оройдо гарахадаш, гайха тагна ехэ, оршон тойронхи хада ууланууд, жэбжэгэр ута нарһад ямаршьеб даа жэгтэй гоё дуу хангюурдажа байһандал үзэгдэхэ.

Нарһад дуулана гэжэ гү? Мүн даа! Үглөөнэй шэмэрүүн һэбшээндэ тарялан мэтэ матаржа байһан ногоон тужа нэгэ жэгдээр шуужа, хүнэй ажабайдал, хуби заяан тухай һүрөөтэйгөөр дуулажа байһандал болоно бшуу.

Теэд юун тухай дууланаб? Ажабайдалай орёо хүшэр харгы гаталһан, ажалай баатаршалга гаргаһан хүнүүд нарһадай шэбэнэлдэхые, шэмэрүүн һалхинай эшхэрхые ойлгохо шадалтай юм гэлсэгшэ.

Уршалаатажа захалһан нюуртаа талын һалхи шэнгээһэн Бадмажаб Болодоевна өөртэйгөө хөөрэлдэжэ байһан мэтэ абягүйхэн зогсоһоор. Зүүн үндэрэй саанаһаа мандайн гараһан шаргал улаан наранай элшэ туяае үглөө бүри үбсүүн дээрээ бөөмэйлэн угталсадаг хадаа, ажабайдалайнгаа орёо харгы зам тухай һанаадхёо ёһотой. Яахаб даа, хэдышье бэрхэтэй байдалай тохёолдоходо наранай элшэ туяа бүрүүлтэдэггүй, газар дэлхэйн амин һудалые дулаасуулһан, хүнэй зүрхэ сэдьхэлдэ зориг бадаруулһан зандаа байдаг ха юм.

Бадмажаб Болодоевна Бүбөөшхэнэй дабаанай хормойе һарабшалан байжа харана. Үдэрнүүдэй ута боложо, наранай игаажа эхилхэтэй хамта Бүбөөшхэнэй хормойдохи саһан хамагһаа урид нимгэрээд, эреэн соохор добонууд эндэ тэндэ харагдажа захалдаг. Бэлшээриин хаһа үшөө үдышье һаа, бэлшээридэ уужам тала хонишоние даллажал даллажал байдаг шуу. Энээниие Бадмажаб Болодоевна яһала һайса мэдэнэ. Теэд дүн сагаан хонидоо зэрэлгээтэ талаараа миралзуулжа һураһан тула мүнөөшье танил газарнуудаа эзэлүүдгүй бахархан харана гээшэ.

— Э-э-э, юугээ энэ болотороо хараабши. Саһан ингээд лэ нимгэржэ эхилхэнь гүбэ даа, хабарай мнай түрүүшын һара айлшалаа бшуу. Бэлшээри тухай... Үшөөшье үдышье лэ байна,— гэжэ нэгэ хүн дуугараад, ойронь ерэбэ.

Энэ хадаа Бадмажаб Болодоевнагай хани нүхэр Шираб Дондопович гээшэ. Үбгэ һамган хоёр жэлэй дүрбэн сагые илгангүй хонинной хойноһоо ябана. Үе саг гээшэмнай хүнэй наһые хулганаан мэтэ химэлжэл байдаг гээшэ.

Шираб Дондопович ойронь ерээд, ганса өөртэнь мэдээжэ болголгодо эзэлэгдэһэн хэбэртэй энеэбхилбэ. Үнэхөөрөөшье наһатайшаг бологдожо ябана даа. Аялдар зөөлэн абари зантай, энеэбхилэд гэһэн мойһон хара харасатай Бадмажабтай гэрлэхэдэнь, нютагайнь басагад нилээд атаархалдаһан гэхэ. Яахаб даа. Залуу наһанай тэршээ хүхюу хаһа инмэл ха юм.

2.

1930 ОНОЙ хабар бэлэй. Март һара мандайн ерэжэ, газар дайда ёһото хабарайхяар амилжа захалба. Нэгэтэ Шираб Бадмажабайда сухалтай юумэ ерэбэ. Хэзээдэшье уйдахые мэдэдэггүй, хододоо энеэдэтэй шог зугаа гаргажа, үетэн нүхэдөө баясуулжа байдаг басаган хүмэдхөө буулгаһан, хашаагай хажууда дуугай зогсоһон Ширабые харахадаа гайхаба.

— Юун болооб, Шираб?

Доодо уралаа зууһан хүбүүн абягүйхэн зандаа.

— Юундэ дуугарнагүйбши?

— Болоһон юумэ болоо юм аабза,— гэжэ Шираб арайл гэжэ дуугарба. — Үнөөхи Бадматар Аюшеев хүнүүдые баһа хүлгүүлжэ байна. Мүнөөдэр манайда ерээ.

— Юундэ ерээ хүн юм? — гэжэ басаган һонирхобо.

— Колхоздо орохые дурадхаал. Колхоз гээшыень орой ойлгоногүйлби.

Колхоз гэһэн үгэ дуулахадаа, басаганай досоо уужам һаруул шэнги болобо.

— Ятараа намайе айлгаа гээшэбши. Үнэхөөрөөшье муу юумэн болоо юм гү гэжэ һанаалби. Колхозһоо айха юумэн оройдоошье үгы бшуу даа,— гэжэ басаганай эридээр хэлэхэдэ, Шираб эндүүрһэнээ ойлгоо бэлэй.

Тиигэбэшье Бадматар Аюшеев колхоз байгуулаад, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилтэр ото түрүүлэгшээр хүдэлөө бэлэй. Тиихэдэ Шираб, Бадмажаб Чойдоровтоной гэр бүлэ «Улаан Субагта» колхоздоо эгээл залуунь гэжэ тоологдогшо һэн.

3.

БАРУУНАЙ фронт эндэһээ захагүй холошье һаа, дариин утаанай шороб үнэр буряад айлнуудай гэр бүхэндэ тунажа захалаа һэн. Субагтын эрэшүүл бүгэдөөрэн шахуу холын фронт мордобо. Хоёр бишыхан хүбүүдтэйгээ гэртээ үлэһэн Бадмажаб арга шадалаараа колхоздоо хүдэлхые оролдобо. Бишыхан үхибүүдээ хүгшэн абатайнь орхёод, үглөөнэй харанхыһаа үдэшын харанхы болотор колхозой таряалан дээрэ һалирха.

Сэхыень хэлэхэдэ, эрэшүүлэй хэхэ ажал хэгшэ һэн. Уданшьегүй Бадмажаб Болодоевна трактористын мэргэжэлтэй боложо, жэлэй дүрбэн сагые илгарууламгүй «түмэр агтын» залуур мушхажа захалба.

Дайнай хүшэр үедэ түрүүлэгшээр Шираб Лхасаранович Цырендоржиев хүдэлөө. Гуталайнгаа түрииһээ шугамдал адли модо гаргаад, хахалһан газарайнь гүнзэгые наринаар хэмжээдхинэ.

— Яһала гэмгүй хахалнаш. Үнэхөөрөөшье эрэ шэнги хүдэлжэ байна гэжэ Ширабташ бэшэхэб,— гэжэ түрүүлэгшын магтахада, энеэбхилхэшье шадалгүй эсэшэнхэй заримдаа ябагша бэлэй.

— Аба, намгүй хэр байнат?— гэжэ Капчерангаһаа ерэхэ тумаа Бадмажаб хадам эсэгэһээ һураха.

— Яахабибди, байгаа юм аабзабди. Басаган, һанаагаа бү зобо даа, — гэжэ хадам эсэгэнь аятайханаар хэлээд, наадажа һууһан ашанараа мээхэйлэн таалаадхиха. Һүүлээрнь гэрэй буланда хэбтэһэн мориной тоног зэмсэг заагаад—Энээхэниие арга шадалаараа заһаа болоноб. Яахабши, энэ хүшэр үедэ колхоздоо хамһалсаха хэрэгтэй бшуу... Басаган һанаагаа бү зобо, үхибүүд намтай байхадаа яахашьегүй,— гэжэ Дондоб үбгэжөөл захигша һэн.

Тэрэ үбэлдөө Бадмажаб комбайнерай мэргэжэлдэ һураба. Хабартаа газараа хахалха, борнойлхо, тариха. Намартаа таряагаа хуряалсаха. Тракторист, комбайнер... Омогорхомоор мэргэжэл гээшэ.

Дайнайшье һүүлээрхи жэлнүүдтэ Бадмажаб Болодоевна механизатораар хүдэлһэн. Володя гэжэ хүбүүниинь юундэшьеб эжыһээ һалахагүй. Тракторайнь кабина соо ороод гү, али комбайн дээрэнь гараад носолдохо. Элдэб түхэлэй шурэбүүдые мушхаха түлхюурнүүдэй номернуудые мэдэгшэ һэн.

— Эжы-а, би ехэ болоходоо, заабол тракторист болохоб,— гэжэ хэлэхэдэнь, эжынь аргагүй энеэгээдхихэ.

— Басагад тракторист боложо шадаха гү? — гэжэ арбатай Володя заримдаа һонирхохо.

— Юундэ шадахагүй юм? Эжышни трактористаар хүдэлнэ бшуу.

— Теэд ши басаган бэшэ, эжы хаямши,— гэжэ хүбүүн гайхаха.

— Басагадшье, хүбүүдшье механизатор болоходоо ядахагүй юм, — гэжэ Бадмажаб Болодоевна хүбүүндээ ойлгуулхые оролдогшо бэлэй.

* *

— Зай, хонидтоо үбһыень тараажа үгэхэмнай гү? — гэбэ Шираб Дондопович.

— Тиигэе. Наранай игаажа, бага сага дулаархатай хамта хонидоо саһа шэншэлхыень гаргана бэзэбди.

Тэрэ хоёр дэмы яараа бэлэй. Хонидой хорёодо ерэхэдэнь, совхоздоо механизатораар хүдэлдэг Володинь Шура гэжэ һамгантайгаа хонидтонь үни хада үбһэ тараажа үгөөд. Хуурай-Хүндын отарада суггаа хүдэлдэг Бадмацырен Бимбацу Минжеевтэнтэй түл абалгын аргагүй дүтэлжэ байһан тухай хөөрэлдэжэ байба.

Хүбүүн бэри хоёроо харахадаа, Бадмажаб Болодоевна миһэрэн энеэгээд:

— Эдэ залуушуулнай бидэнһээшье дутуугүй һанаагаа зобоно. Тухайлхада, түл абалга гэмгүй үнгэрхэ бэшэ гү даа. Харин нэгэшье хурьга үхүүлэнгүй тэнжээгээ һаа, — гэжэ сэдьхэлээ зобонги хэлэбэ.

— Бү мэдэе, арга шадалаараа оролдоно бэзэбди,— гэжэ хани нүхэрэйнгөө дуугархада, холын тэрэ үедэ мүн баһа иигээд лэ хэлэдэгыень Бадмажаб Болодоевна һанаадхёо бэлэй.

М. ОСОДОЕВ.

Хяагтын аймагай
Погранична совхоз.

ВНР-эй Гүрэнэй суглаанай гадаадын комиссиин мэдүүлгэ

БУДАПЕШТ. (ТАСС). ВНР-эй Гүрэнэй суглаанай гадаадын комиссиин суглаан боложо, ВНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо Ф. Пуя гэгшын: «Советскэ Союзай хилэ дээрэ хитадайхидай хэһэн харата ябуулга тухай асуудал» гэһэн элидхэл зүбшэн хэлсэбэ.

Тус комисси тусхай мэдүүлгэ нэгэн дуугаар баталан абаа. Хилэнүүдые дахинаа хаража үзэхэ тухай эрилтэнүүд, илангаяа зэбсэгтэ хүсэ хэрэглэлгэтэйгээр табигдабал, дэлхэйн ямаршье районнохи амгалан байдалда аюул тохёолдуулна гэжэ энэ документ соо хэлэгдэнэ. Мао Цзэ-дунай ба тэрэнэй бүлэгэйхидэй Советскэ Союзда эсэргүү ябуулгаһаа уламжалан, урда тээнь эб найрамдалай, хани барисаанай хилэ байһан хилэ дээрэ энэ аюулта ушар тохёолдоо. Вьетнам арадта эсэргүү ээзэрхэг түримхэй дайгаа Холбоото Штадуудай үргэлжэлүүлжэ байхада, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай шахардуу шанга болоод байхада, НАТО-гой ээзэрхэг түримхэй түсэбүүдээ бэелүүлхын түлөө шууд ябуулга хэжэ байхада, Уссури мүрэн шадархи хилэ дээрэ харата ааша гаргаһан Хитадай хүтэлбэрилэгшэд социализмын, дэбжэлтын, эб найрамдалай хэрэгтэ угаа ехэ һаад ушаруулна, тойбо татана гэжэ гадаадын комисси тоолоно.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөнэйнь политика социалис оронуудай, коммунис хүдэлөөнэй, эб найрамдалда дуратайшуулай нэгэдэлдэ, социализм ба дэбжэлтэдэ эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй, тэрэшэлэн орон доторхи социалис ёһо гуримые хазагайруулна, хитад арадай социалис түйлалтануудта аюул тохёолдуулна гэжэ мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Хилэ дээрэ Хитадай засагаархидай харата аашые эрид шууд буруушаагаад, Советскэ Союзда венгр арадай талархажа байһые элирхэйлэн мэдүүлбэ. Советскэ правительствын мартын 29-нэй мэдүүлгэ соо хэлэгдэһэн хараа бодолнуудые, бэрхэшээл дабаха ба усадхаха совет дурадхалнуудые комисси бүрин дэмжэнэ.

Партизануудай дайшалхы ябуулга

КАИР. (ТАСС). Араб партизануудай отряд Дженин шадар байһан Израилиин сэрэгэй лагерь руу мартын 30-да миномёдоор буудажа, Израилиин хэдэ хэдэн автомашинануудые галдаа. Партизануудай нүгөөдэ отряд түлишын склад тэһэлээ. Араб патриодуудай бүлэг Алланби гэжэ хүүргын зүүн талада харуул хаража байһан Израилиин 8 хүниие хороогоо.

Финляндиин коммунистнуудай XV съезд нээгдээ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Финляндиин коммунистнуудай XV съезд Хельсинкиин соёлой байшан соо апрелиин 3-да нээгдэбэ. Финляндиин Коммунис партиин окружной бүхы эмхинүүдһээ ерэһэн 479 делегат, 400 шахуу айлшад съездын хүдэлмэридэ хабаадалсана. Съездын делегадууд партиин Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлые соносохо. Шэнэ программын ба шэнэ уставай проектые зүбшэн хэлсэхэ, партиин хүтэлбэрилхы органуудые һунгаха юм.

КПФ-гэй Түрүүлэгшэ Аарне Сааринен съездые нээбэ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн А. Я. Пельше түрүүтэй Советскэ Союзай Коммунис партиин делегациие, аха дүү партинуудай бусад делегацинуудые сугларгшад нэрьемэ альга ташалгаар амаршалан угтаа.

Юбэцүдэ болоһон аюулта ушарал

ТОКИО. (ТАСС). Юбэцугэй шахта соо 2500 метр гүнзэгыдэ апрелиин 2-то газай тэһэрхэдэ, 18 хүдэлмэришэн үхөө, 27 хүн шархатаа.

Иимэ олон хүнүүдэй үхэһэн аюулта ушарал Японой нүүрһэнэй промышленностьда түрүүшынхеэ болоо бэшэ. Японой шахтануудай соо аюулта ушаралай болоһонһоо уламжалан, үнгэрэгшэ жэлэй туршада 300 хүн наһа бараһан, 40 мянга шахуу хүн шархатаһан байна.

Ээзэрхэг түримхэйшүүл сохюулһаар

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамда эсэргүү харата муухай дайнда хабаададаг американ армиин частьнууд, Сайгоной туһамаршадай сэрэгүүд хохидол гээлтэдэ ороһоор. Освобождени агентствые үндэһэ болгон, Вьетнамай информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Контум хотоһоо баруун урда зүгтэхи 40 километртэ байрлаһан американ сэрэгшэдые мартын 29-нэй үглөөгүүр добтолхо үедөө Урда Вьетнамай НВСО-гой сэрэгшэд 140 гаран американ солдадые бута сохёо.

Контум хотоһоо зүүн урдуур 43 километртэ байһан американ сэрэгшэдые Урда Вьетнамай патриодууд мартын 30-да добтолжо, дайсанай 100 солдат ба офицерые хүлһөөнь буулгаа.

Куангчи провинциин хойто талада мартын 31-дэ дайшалхы ябуулгануудай хэгдэхэдэ, американ-сайгон 300 гаран солдат үгы хэгдээ. Танлам болон 333-дахи үндэрэй районуудта болоһон байлдаанай үедэ дайсанай 200 шахуу хүн шархатаа, алуулаа.

Нигеридэ сэрэгэй ябуулганууд хэгдэнэ

ЛАГОС. (ТАСС). Зүүн Нигериин сепаратистнуудай мэдэлдэ байһан һүүлшын хото Умуахиаһаа 20 километр зайда оршодог Озу-Околи гэжэ түмэр замай шухала пунктые Нигериин федеральна правительствын сэрэгүүд эзэлбэ.

Федеральна правительствын сэрэгшэд һүүлэй неделиин туршада буһалгаашадай хиналта доро байһан газарта шэнэ добтолгонуудые хээ. Умуахиа хотын хойто талаһаа дабшажа ябаһан федеральна сэрэгүүдэй подразделенинүүд Ези-Алайи гэжэ тосхониие эзэлбэ.

Шэнэ Гвиней — Австралиин мэдэлдэ байдаг, ООН-ой дачын газар юм.

Загаһа олзоборилго ба газар ажал эндэхи зоной гол хүдэлмэринь болодог. Кокосово пальманууд, кофе, какао ехэнхи талмайень эзэлдэг. Зураг дээрэ: кокосово һамарнуудые отологшо. Гвинейцүүд кокосово һамарнуудһаа парфюмернэ промышленностьда шухала хэрэгтэй кокосово тоһо абадаг, харин тэрэнэй утаһануудаар аргамжа болон щеткэнуудые хэдэг юм.

Камера Пресс—ТАСС-ай фото.

Правительство байгуулагдаба

КАИР. (ТАСС). Йеменэй Араб Республикада ЙАР-ай премьер-министр, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ахамад командалагша байһан Хасан Аль-Амри түрүүтэй шэнэ правительство байгуулагдаба.

Сэрэгэй захиргаанай совет байгуулагдаба

РАВАЛПИНДИ. (ТАСС). Ороной президент ба сэрэгэй захиргаание толгойлогшо генерал Яхья Хан сэрэгэй захиргаанай совет байгуулаа гээд АПП-гэй агентство мэдээсэнэ. Генерал-лейтенант Абдул Хамид Хан, вице-адмирал М. Ахсан, авиациин маршал М. Нур Хан гэгшэд соведэй гэшүүд болоо. Президент ба сэрэгэй захиргаанай толгойлогшо соведэй түрүүлэгшэ болохо юм.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ ХУУДАҺАНУУДҺАА

САБШАЛАНГАЙ ГАЗАР УҺАЛАГДАНА

XXII партийна съездын нэрэмжэтэ колхозой Сибхалай, Дагалжан нютагуудай сабшалан уһалагдажа эхилбэ. Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха тусхай отрядай механизаторнууд Степан Цивилев, Гомбо Пилданов, Очир Чимит-Цыренов, Гарма Ринчино, Мүнхэ Будаев, Буджаб Цырендоржиев, Заяата Аранзаев гэгшэд үшөө хүйтэнэй бууралдүй байхада иишэ ерэһэн байгаа. Тэдэнэр мүнөө сабшалангай 160 гектар газар уһалаад байна.

Тэрэшэлэн Бороголой сабшалангай газар һаядаа уһалагдажа эхилхэнь.

«Баргажанай үнэн»

БАЯН ОЛЗО

Аймагай ангуушад хүбшэһөө буужа, олоһон олзоёо гүрэндэ тушаажа эхилбэ. Арһа тушаажа абадаг пунктын таг дээгүүр булган, хэрмэнэй, шандаган, һолонгын, шоно, үнэгэнэй арһанууд жэрытэр табигдана. Эдэмнай аймагай эрхим ангуушадай нэгэн А. Я. Бударееэвэй тушааһан «зөөлэн алтан» байшоо. Эрхим энэ ангуушан 58 булга агнуурин үедэ бариһан. Энэнь аймагай ангуушадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй эрхим дүн болоно. Аха дүү Мешковууд Дээдэ-Ангарта агнахадаа, 54 булга баряа. Коопзверопромхозой нүгөөдэ ангуушан П. Ануфриев таба һарын туршада ой тайгаар ябажа ерэхэдээ, 50 булга олзолһон байна.

Леонид Романов эгээл залуу ангуушан. Энэ жэлдэ түрүүшынгээ агнууриһаа бусахадаа, 16 булга асарба.

«Хойто Байгал».

100-һаа ЗУУ АБТАХА

Саянанай совхозой гурбадахи отделениин хониной фермые коммунист Б. Н. Сыреновударидажа ябадаг. Мүнөө тус фермын хонишод 870 эхэ хонидые харууһалжа байна. Эдээнһээ абтаад байһан хурьгадайнь тоо 735 толгой болобо. Фермын түрүү хонишод С. Зодбоев, С Имисхенова, Д. Ангаева, М. Таханова, В. Сыренова гэгшэд харууһалжа байһан хонин бүхэнһөө хурьга абаха зорилго урдаа табиһан юм. Һүүлэй үедэ хурьгад олоороо гаража, эдэнэр хэлэһэн үгэдөө—100 эхэһээ 100 хурьга абаха уялгаяа дүүргэхэнь дүтэлбэ.

«Саян».

КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБ—БОЛЗОРҺОО УРИД

Үдын совхозой малшад хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхын тула социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэн юм. Эдэнэр гүрэндэ һү худалдаха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб мартын 11-дэ болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ. Тиин эдэнэр кварталай түсэбһөө гадуур 1200 центнер һү гүрэндөө тушааһан байна. Һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ совхозой гурбадахи отделениинхид шалгарһан. Мүн «Георгиевский» совхозой малшад гүрэндэ һү тушааха кварталайнгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн байна.

«Шэнэ Үдэ».

ПЕНСИОНЕРНҮҮД СОВХОЗДОО ТУҺАЛНА

Погранична совхозой нэгэдэхи отделенидэ найма мянга гаран хонид тоологдоно. Зүгөөр эдэниие харууһалхада хэды олон хонишод, хурьгашад хэрэгтэй болодог бэ? Илангаяа түл абалгын үедэ хүнүүд дуталдадаг. Мүнөө пенсидэ гараһан Б. Очирова, Б. Чойбсонова гэгшэд ахалагша хонишон Дагбаевай отарада ерэжэ, хурьгадые абалсажа эхилһэн. Эдэнэр тус тустаа 112—122 хурьга абаад байнхай. Нүгөөдэ пенсионернүүд Б. Балданова, Б. Гыгмытова, Ц-Х. Буянтуева, М. Мункуева гэгшэд 113—160-аад хурьга абаад, гарзагүйгөөр тэнжээжэ байна.

«Ленинское знамя».

Хяагта.

ДҮН СОГСОЛХОДО

Галуута-Нуурай шахтоуправлениин нүүрһэ малтагшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй февраль һарын дүн гаргагдаба. Эндэ 7/8 уурхайн проходчигуудай бригада мүрысөөндэ шалгарһан байна. Тус коллектив һарынгаа түсэб 124 процент дүүргэһэн юм. Тиин эдэнэр түрүүшын мүнгэн шанда хүртэбэ.

«Улаан Сэлэнгэ»

ШЭНЭ АДРЕС

Республикын худалдаа наймаанай магазинуудта «Номгон далайн селёдко, Кабанскын загаһанай завод» гэһэн тэмдэгтэй селёдко загаһан һаянай наймаалагдадаг болоо.

Алас-Дурна зүгһөө асарагдаһан загаһа энэ завод болбосоруулдаг болоо. Жэлэй эхинһээ хойшо тус завод 2200 центнер загаһа болбосоруулаад байхадаа, һара бүриингөө даабари хэдэ ло үлүүлэн дүүргэһэн байна. Загаһа сэбэрлэдэг нүхэд А. Марченко, Е. Попова, А. Тахинаева гэгшэд илангаяа шалгарна.

«Байкальские огни».

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

☒ Уран зохёолой абдарһаа.
☒ Багшын заршам ямар байхаб?
☒ *Шэнэ рассказ.*

Буряадай уран зохёолшодой VI съездые угтуулан

Манай ХӨӨРЭЛДӨӨН

ЗАЛУУШУУЛАЙ ЗОХЁОЛДО ХАЛУУН АНХАРАЛ

Поэт Дондок Улзытуевтай манай корреспондент hаяшаг уулзажа, ургажа ябаа залуу поэдүүдэй онсо өөрын маяг шэнжэ, хараа шэглэл тухай хөөрэжэ үгэхыень хүсэhэн байна.

Асуудал: Буряадай уран зохёолшодой V съезд болоhоор тэбхэр дүрбэн жэл гүйсэбэ. Ажаглаад ябахада, энэ үнгэрhэн дүрбэн жэлэй туршада буряадаймнай залуу поэзи нилээд урагшатайгаар хүгжэн hалбараа, бэлигтэй залуу поэдүүдшье мэдэхээр олошороо. Энээн тухай юун гэжэ хэлэхэбта, Дондок Аюшеевич!

Харюу: Өөрын маяг шэнжэтэй, хараа шэглэлтэй болоhон бэлигтэй поэдүүд мүнөө хэлэз хэзээнэйхиhээ олон. Жэшээнь, Лобсон Тапхаев, Булат Жанчипов, Мэлс Самбуев, Георгий Дашабылов гэгшэд үни хада өөрын номуудтай болохо аад, арайл гэжэ 1966—1967 онуудта номуудаа гаргуулаа. Үни заяанай бээз олоhон, өөрын аялгатай поэдүүд номуудаа үшөө гаргуулаагүй ябаhаар. Жэшээнь, Ш. Байминов, Ц. Рыгзенов, Б. Сыренов, Ш-Н. Цыденжапов, Г. Раднаева, Д. Доржиева гэгшэдые дурдаха болоо hаа, яhала олон.

Уран зохёолой талаар Буряадай номой хэблэлэй жэл бүхэнэйнь түсэб урганагүй шахуу. Илангаяа поэзиин талаар бирагүй байдал үзэгдэнэ. Тиимэhээ залуу поэдүүд жэл бүхэндэ түригдөөд, номуудаа гаргуулхын тула яhала зободог ааб даа.

Асуудал: Залуу поэдүүдэй номууд хэр зэргэ шэнжэлэгдэнэб? Энэ талаар манай шүүмжэлэгшэд юу хэнэб?

Харюу: Сэхыень хэлэхэдэ, уран зохёолоймнай энэ шухала hалбари урагшалнагүй, ахамадшье, залуушье зохёолшодой номууд мүртэйгөөр шэнжэлэгдэнэгүй. hанахаhайдаха шүүмжэлэгшэднай (литературоведүүднай) ехэнхидээ өөрынгөө шэнжэлхы ажал хээд лэ, гаража байhан шэнэ зохёолнуудаар hонирхохо заб сүлөө олоногүй хэбэртэй. Гол ажалынь ондоо шэглэлтэй байгаа бээз. Поэзиин талаар горитой шэнжэлгэ hүүлэй жэлнүүдтэ хэгдээгүй шахуу.

Номой хэблэлhээ гараhан шүлэгүүдэй шэнэ номууд тухай статьянууд «Буряад үнэндэ» гү, али «Байгал» журналда үе үе болоод лэ хэблэгдэдэг. Теэд алишье талаhаа гүнзэгы шэнжэлэл болодоггүй, харин ехэнхидээ удхыень хөөрэhэн юрын лэ аннотаци болошодог гэжэ hанагдамаар. Иимэрхүү «шэнжэлэлhээ» ямар туhа байхаб даа. Тиимэhээ съезд дээрэньшье энэ талаар аша туhатай хөөрэлдөөн гараха аабза гэжэ найдагдана.

Асуудал: Улаан-Үдымнай творческо интеллигенци өөр хоорондоо хэр холбоотойб? Композиторнууд, уран зураашад, артистнар, уран hайханай бүлгэмэйхид яhала бии ха юм.

Харюу: hүүлэй үедэ Буряадай литература болон искусствын декада аймагуудаар болоhон байна. Мүнөөшье үргэлжэлhээр. Арад зонтойгоо холбоо барисаатайгаар хүдэлхэ гэhэн эрмэлзэлнай иигээд лэ дүүрэхэгүй юм бээз. Саашадаашье саг үргэлжэ уулзаха, шухала асуудалнуудые сугтаа зүбшэн хэлсэхэл байхабди.

ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой үүсхэлээр табяад онуудаар «Булаг» гэhэн творческо клуб Улаан-Үдэдэ эмхидхэгдэhэн юм. Клубай гэшүүд (залуу поэдүүд, дуушад, хүгжэмшэд, хатаршад) амаралтын үдэрнүүдтэ уулзалгануудые үнгэргэжэ, хүн зониие ехэтэ баясуулагша hэн. Харин мүнөө тиимэрхүү уулзалганууд дааншье хомор болошоо. Энэнь халагламаар. «Тэрэнги» гэжэ тусхай магазимнайшье абяа шэмээгүй болонхой. «Буряадай залуушуул» газетын дэргэдэ эмхидхэгдэhэн уран зохёолой средашье үни хада мартагданхай.

Эгээл иимэhээ ургажа ябаа залуушуулай зохёолдо анхаралаа ехэшэгээр хандуулха саг тулажа ерээ бэшэ аал даа?

Ухибүүдые hургаха эрхэтэй гүш?

БАГШЫН НЭРЭДЭ ТООҺО БУ ХАЛДААЯ!

«Хүүгэдые hургаха эрхэтэй гүш?» гэжэ статья «Буряад үнэнэй» хуудаhанда толилогдожо, багшын ажал, тэрэнэй харюусалга, нэрэ хүндэ гэхэ мэтэ асуудалнууд табигдаба. Теэд буряад багшанар иимэ асуудалнууд зүб табигдана гэжэ hанаашье hаа, гуурhа барижа, редакцида бэшэхэ гээшые ехэл гайтай шэнгеэр hанадаг хэбэртэй агша. Юрэдөө, хорин жэл соо багша ябаhан ха даа нэгэ хэды үгэ бэшэхэдэ, яаха юм гэжэ бодобоб.

«Буряад зон анханhаа хойшо багша хүндэ ехэ хүндэтэйгөөр хандадаг байhан, теэд мүнөөнэй урданай багша хоёрые яажа сасуулжа болохоб! Би бүри бага ябахадаа, «хүнэй үхибүүе эрдэм номдо hургаха гээшэ буянтайшье hаа, буянтай, хүндэтэйшье гээ hаа, хүндэтэй ажал гээшэ» гэжэ абынгаа хэлэжэ hуудагые дуулаhанаа тон hайнаар hанагшаб. Мүнөөнэймнай багшанар педагогико, психологи гэхэ зэргын эрдэмүүдые hайн шудалжа, дээдэ hургуули дүүргэхэдээ, коммунис обществын хүнүүдые хүмүүжүүлхын тула яhала найдалтай эрдэмтэй, хуягтай боложо гарадагынь мэдээжэ.

Теэд мүнөөнэй хүүгэдшье тон ондоо болоо гээшэ ааб даа. Зарим нэгэ залуу нүхэднай «багша» гэжэ нэрэтэйл болобол, юуншье гээ hаамни, намhаа үхибүүд айха, гайхаха, шэшэржэ байха hэн гэжэ ойлгодог байхадаа болохо. «Мүнөөнэй хүүгэд hургаалгүй болоо, багшанарhаа айнагүй, бидэ айжа үхөөгүй байдаг hэмди».— гэжэ зарим зоной хөөрэлдэхые дуулагшаб. Багшаhаа тиимэ ехээр айhанайшье үлүү ха даа, зүгөөр гайхаха, хүндэлхэ ёhотой. Антон Семёнович Макаренкын үхибүүн бүхэндэ хүндэтэйгөөр хандагты, hүрыень бү дарагты гэhэн hургаал мартаха ёhогүйбди. Хүүгэдэй юумэ ойлгохогүй хадань, элдэб үнгөөр тэнэг мунхагыень дайража, эхэ эсэгэдэнь, үг гарбалдань орожо байжа хараажархидаг зантайшуул зарим багшанарай дунда үзэгдэдэг. Тиимэ хараал багшын аманhаа огто гараха ёhогүй. Юрэдөө, олон табые шашангүй, үгэ бүхэнөө бодомжотойгоор хэлэдэг байгаа hаа, туhатай гээшэ бээз.

Илангаяа бага хүүгэд багшанэрайнгаа ябахые, дуугархые, байхыень, яажа хубсалhыень хуу ажаглаха юм. Миниин үхибүүн ябахада, тоо бодолгын нэгэ залуу, сэбэрхэн багша басагые ехэл hайхашаажа, причёскыень, дуугардагыень, гэшхэлдэгыень дууряадаг бэлэйбди. Мүнөөшье нюдэнэйм урда туфли үмдэнхэй, саб сагаахан аад, харахан толбонуудтай блузкатай, хара юбкэтэй, самбарай хажууда циркуль бариад байдагыень элеэр hанагшаб. Хэшээлэйнь болохые хүлеэжэ ядахаш. Ходол математикын багша болохоб гэжэ тинхэдэ hанагша бэлэйб. Багшамнай даабари дүүргэдэггүй хүйхэрнүүдые бодхоогоод, юундэ дүүргээгүйень hураад, олон табые шашангүй, хараадаггүй, гансал нюдэеэ үзүүрлээд: «hуу!» — гэжэрхидэг hэн. Хэр залуушье hаань, хүбүүднай багшаhаа ехээр түбэгшөөдэг hэн. Антон Семёнович Макаренко сугтаа хүдэлдэг багшанараа эгээл hайн костюмаа, платияа үмдөөд ерэхыень баадхадаг байгаа. Яараад, дутуу ядуу хубсалаад, хэшээлдэе гү, газаагууршье hалбайлгажа ябахам най буруул гээшэ даа!

Хэшээлдэе орохын урда, артистнарай сценэ дээрэ гарахаа байhан шэнгеэр грим хээшьегүй hаа, бэлэдхэл хэрэгтэй даа. Үүдэ татажа ороходошни, хэдэн паар нюдэн хүлhөөш эхилээд, толгойдошни хүрэтэр хаража hууха.

Эдэ мэтэ асуудалнуудые жэжэ, хэрэггүй гэжэ hанахаар бэшэ. «Хүмүүжүүлгэдэ жэжэ асуудал байдаггүй» — гэжэ багша бүхэн, эмшэдэй Гиппокрадай тангариг мэдэдэгтэл адляар мэдэхэ уялгатайбди.

Багшын нэрэ хүндэ ганса сэбэр хубсаhанhаа, болгоомжотойгоор дуугардагhаань болоно гэхээ hананагүйб. Тэрэмнай олон зүйлhөө бүридэдэгынь эли.

Өөрыгөө предмет үлүү hайн мэдэхэ, хүүгэдые hонирхуулжа шадаха, эрдэм ехэтэй, доторой баян болбосоролтой багшанар хэзээшье хүндэтэй байдаг.

Багшада ямаршье шабинь адли ха юм. Хэрбээ шабинарайнь дунда дуратай, дурагүй үхибүүд байгаа hаа, тэрэ багша бирагүй хүн гэе.

Багшанар гээшэмнай, тэрэ энеэдэтэй басаганай hанагшаар эдеэлдэггүй зон бэшэ hэмнай даа. Багшын ажал ехэшье, хүшэршье. Үдэрэй хэдыхэн хэшээл хэжэрхёод, миин байдагтал адляар багшын ажал мэдэхэгүй зон hанадаг гээшэ. Мүнөө хүдөө нютагуудта багшанарhаа ондоо хүдөөгэй интеллигентнэр олон болонхой. Бүхы ниитын ажал багшанар заагүй хэхэ ёhотой гэжэ зарим хүдөөгэй хүтэлбэрилэгшэдэй hанадагынь хайшаа юм ааб?

Нарай хүүгэдтэй багшанарые классай хүтэлбэрилэгшын уялгаhаа сүлөөлхэдэ ядаг юм? Эдэ бүхы асуудал багшанарай ажалтай тон нягта холбоотой гэжэ hанагдана.

Тиихэдэ, багшын хани нүхэрыньшье өөрөө багша бэшэ hаа, хамаагүй дуугаржа, архи ууэжа, шалбааг сохижо ябаха эрхэгүй гэжэ hанагдана. Нүхэрэйнышье хойноhоо ехэ олон нюдэн ажагланхай гэжэ яажа мартажа болохоб!

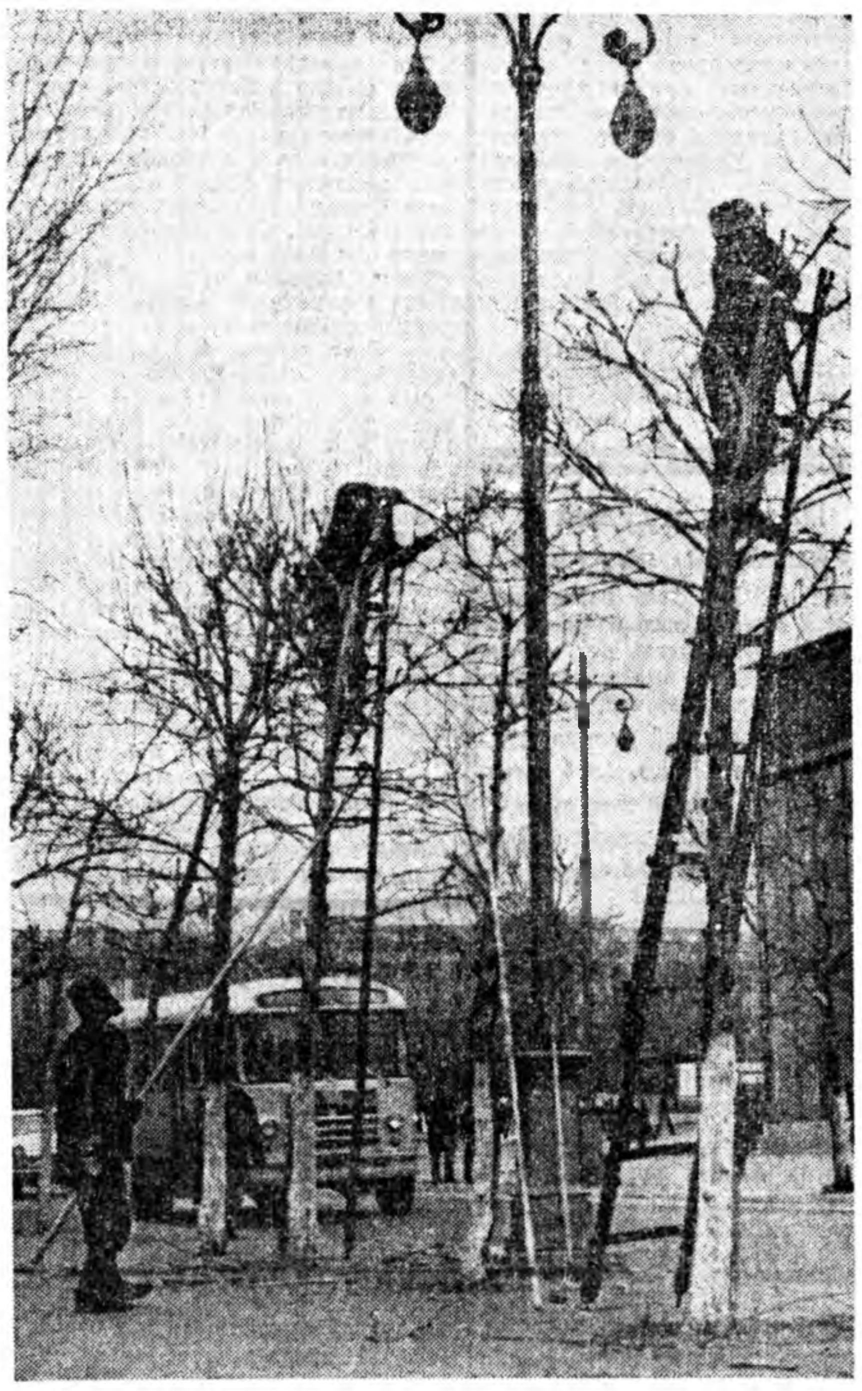
Багшанарhаа гадна hургуулиин завхоз, шорой хамагшад, гал түлигшэд гэхэ мэтын тушаалтай хүдэлмэришэдые наряар, hайса шалгажа абаха ёhотой гэжэ hанагдана. Багшын уряалгы зан, нэрэ хүндэ, хүшэр ажал тухайнь асуудалнуудаар, месткомой зүблөөн, түрэлхидэй суглаанууд дээгүүр үшөөл дутуу хэлэгдэнэ гэжэ hанамаар. Һаяхан командировкоор Мухар-Шэбэрэй аймагта гарахадам, нёдондо педучилищи дүүргэhэн залуу багша хөөрэбэ: «Хүүгэдэймни түрэлхид яhала hайнууд, теэд баhа элдэбын зон байдаг. Нэгэ хүбүүнэй тоомоо таhархада, хара... эхэнь класс соомни гүй... хашхаржа-хашхаржа ... хэдээ хүбүүниинь эжы... гээд, хэшээлhээ гүй...

Энэмнай ихэдээ юу...
Залуу багшые баhаhан яб...
Али өөрынгөө мунхагта най...
Багша буруушье байба гал...
шатай гансаарантайнь ...
хэез яагааб?

Илангаяа залуу багша...
рим түрэлхидэй өөдэрхэ...
хэйтэдэг ушар дайралдада...
hүрхэй хүмши? Юун боло...
hанаабши? Шиниин тухай ...
рые харагшаб. Хүбүүемни...
хэшээлэй хойно үлөөбэш...
хорин жэлэй саана хара...
тон элихэнээр өөрөө hана...
Тэрэ үмөөрдэг хүбүүни...
харайгаагүй. архиин туу...
лонхой ябагша.

Багшанар гээшэ гүрэн...
hан тушаалтан. Үхибүү...
ро багшыень элдэбээр ...
hайн юумэ хэнэбди гэжэ б...
түрэлхид! Үхибүүгээ ...
класс соо орожо ерэз...
нарайнь хажууда багшые ...
хараадаг түрэлхидые ...
ехээр зэмэлмээр гэжэ hан...
Хэрбээ hургуулида сох...
жэ бирахагүй, багшын нэр...
hан хүнүүдые баhал ям...
рэггүй. Тиимэ хүнүүд он...
жэл шэлүүжэн!..

Л. БАДМА...
Улаан-Үдын педучи...

ХАБАР ЕРЭЭ.

Л. АПРЕЛОВЭЙ фотоэтюд.

БАСНИ

И. А. КРЫЛОВ

ҮНЭГЭН ЭЛЖЭГЭН ХОЁР

«Ухаатай толгой, шимни хаанаhаа hалирлайш?» —
Уулзаhаар Үнэгэн Элжэгэнhээ hураба ха.
«Арсаланхайнхиhаа hая гараад ябанаб!
Ай даа, хүндэтэмни, шадал тэнхээнь алии гээшэб:
Урдань хүбшын хүүетэр эрхирэгшэ бэлэй.
Ухаа мэдээгээ табин, тархиингаа хазайhан тээшэ
Уруугаа хараад, тэрьедэгшэ бэлэйб.
Зүгөөр арсалан мүнөө үбгэржэ.
Зүнтэг, үлбэр болошоо.
Агы нүхэндөө шүүрхэдэл хүхэржэ.
Арай голтой хэбтэнэ, газаашаа гарахаа болишоо.
Мэдэнэ гүш, урдань айн hүрдэжэ,
Мэгдэн hандадаг ангууд арсаланиие баhана.
Мүнөө хоро үhөөгөө нэхэжэ,
Мүргэхэнь—мүргэнэ, хазахань—хаза...
«Үгы ши арсаланай ойро хүрөөгүй бээз...

Үнэгэн үгынь таhалба мэхээ хүдэлгэ...
«Һэ!—гэжэ Элжэгэн дуугараа. —
Һүрхэйл айхаб даа! Бишье үдьхэлөөд га...
Элжэгэнэй табгайн хүндые тэрэ тэнэг
Эзэгүй үмхи бэе дээрээ үзэг!»
Абарга хүсэтэй, суутай ябахадаш,
Ахир зарниман сагаагаараа айхал аад.
Тэрүү үндэр дээрэhээ унахадаш,
Түрүүлэн доромжолжо, баhажа байхал ...

1824 он.

ЭДИР АРТИСТНАР

Һаяхан Түнхэнэй аймагай Толтойн дунда hургуулиин ахалагша классуудай уран hайханай бүлгэмэйхид «Восточные Саяны» колхозойнгоо Галбайн. Таhархайн, Хуурай hубагай отделениин хонишод, малшадта ошожо, hонирхолтой концерт харуулаа.

Тэдэнэй уран гоё иракуу хоолойгоор дуулажа, уян нугархай хатарнуудые гүйсэдхэхэдэнь, харагшад нэрьемэ альга ташалгааа угтаа. Концертын hүүлээр эндэ суглараhан малшад hурагшадта баяр баясхалан хүргөөд, ходо-доо айлшалжа байхыень урихан байна.

Б. БИРБАЕВ.

АХАДА „БУДАМШУУЕ" ТАБИБА

Һүүлэй жэлнүүдтэ Ахын аймагай түб — Орлигой соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд томо томо зүжэгүүдые табихаяа малшад. хонишодто айлшалдаг болонхой.

Уран hайханай бүлгэмэйхид Цырен Шагжинай «Будамшуу» гэhэн зүжэг бэлдэжэ, «Улаан Аха», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүдтэ харуулаа. Тус зүжэгтэ Будамшуугай ролиие наадаhан Клим Тулуев, Гэрэлые наадаhан hурагша Долгор Эрхеева, Пиглайн ролиие гүйсэдхэhэн Ольга Балданова гэгшэд наадаhан нюурнуудайнгаа образые уран гоёор, тодо hонороор харуулжа, харагшадай hайшаалда хүртэhэн байна.

Һаядаа энэ бүлгэмэйхид Буряадай ахамад уран зохёолшо Хоца Намсараевай түрэhөөр 80 жэлэй ойдо зорюулжа, үшөө нэгэ томо зүжэг бэлдэхээр хараалаанхай.

Вл. ГАЛСАНОВ.

ТАРЯАШАН БА...

Мүяхижэ ороод таряаша...
Могой хэлэбэ ха ...

«Хани хуршэмни, ...

Хахасашагүй эбтэй ...

Намhаа айхаяа боли...
Намаяа харана гүш, ...
Арhаяа шэнэлжэ ...

Аюул тандаа хэхэз...
Тиигэжэ урихана...
хэ...
Тэрэ Таряашан могой...

Мундуу хүндэ hүхэ ...

Муухай мэхэтэй могой...

«Зүhэ арhаяа хүби...
шала...
Зүрхэ сэдьхэлш хүүш...
Тиигэжэ хэлээд, могой...
Араа зондо үнэншүү...

Арhа зүhэеэ хэдыли...
хүба...
Амияа абаржа эзэгэ...
ша...
Аюулта могойлол ти...

Ч. ЦЫДЕНДА...
бур...

РАССКАЗ — *Цырен ШАГЖИН*

ЗҮРХЭНЭЙ ДУРАСХААЛ

Хүхэ ногооной ургажа хүхы шубуунай донгодожо, нажар-зунай hайхан сагай эхилхэ үеэр, аяар холын Украина нютагhаа, заахан Ивась, томо Ивась хоёрой Даша ахайнда ерэhыень нютагай зон бултадаа мэдэхэ болонхой.

Анханай шэрүүн зантай, баярлаха энеэхэшье гэжэ мэдэдэггүй, хододоо дуугай ябадаг Даша ахай, эдэ айлшадай ерэхэтэй хамта нюур шарайнь толотой хүхюун болoжо, заахан Ивасиин толгойхониие нь эльбэжэ hуугаад, томо Ивасьтай хөөрэлдэжэ ханадаггүй hэн.

Нютагай залуушуулай үдэшэ бүри сугларжа ёохор хатардаг гурбан нарhата добуун, айлшадай ерэхэтэй хамта, Даша ахайн мэдэлдэ орожо, тэрээнhээ бэшэ хэншье энэ добууе эзэлхэ эрхэгүй болодог. Тиигэжэ энэ добуун «Даша ахайн добуун» гэжэ нэрэтэй болонхой.

Энэ добуун дээрэ ургадаг гурбан нарhад хадаа мүн лэ Даша ахай мэтэ, үе наhан соогоо олон юумэ үзэhэн нарhад байха юм.

Тэдэ нарhадай зузаан холтоhотой гол бэедэ, Семеновско hогтуу хасагуудай дуугай тоошоhоо хэмхэрhэн сараанууд, нюдарган баяшуул — бодхуулнуудай hомондо түгдэрhэн нүхэ хагзархайнууд, мүн лэ Даша ахайн бэедэ мүнхэрhэн шарха hорьбонууд мэтээр харагдан байдаг.

Эгээл эдэ гурбан нарhадай дэргэдэ дайсадай hомонhоо Даша шархатаhан байха юм.

Юрэнхыдөө айл зайха, айлшалха дурагүй энэ үбгэн, Ивась айлшадайнгаа ерэхэдэ, тэдэнээрээ хамта бүхы нютагайнгаа айл аймаг, аха дүүнэртээ орожо, нютаг зоноо баярлуулдаг байба.

Даша ахай энэ наhан соогоо олон юумэ үзэhэн хүн эдир залуухан наhандаа баяд ноёдой зарса богоол ябаа. Дархалаадшье үзөө, хони малшье адуулаа. Октябриин хубисхалые ехэл урматайгаар хүлеэжэ абаад, комсомолдо орожо, нютаг дээрээ түрүүшын колхоз тогтоогоо. Залуу наhандаа хүхөөр үхибүүтэй нүхэрөө алдажа, заахан хүбүүгээ гар дээрээ ургэжэ хүн болгоо, гэхэшэлэн ажабайдалай али олон хүшэр хүндэ үйлэ заяанда нэрбэгдэжэ, толгойгоо бууралтаhан хүн байха юм.

Эхэгүй үлэhэн бишыхан хүбүүгээ гансаараа үргэжэ, хубсаhа хунарынь угаажа, хадхажа, hургуулида hургажа, эдир залуу наhанайнгаа инаг hайхан сэдьхэлые бултыень тэрээндээ үгэжэ, «гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ» хүргэhэн байна.

Үдэр хоногуудай үнгэржэ, үхибүүдэйнгээ томо болоходо, тэрэ хоёр бээ бээhээ hаладаггүй холбоотой юумэд шэнги, хододоол хамта ябадаг hэн. Дашын ябаhан газарта заатагүй хүбүүниинь ябалсаhан лэ байха.

Тиимэ дээрэhээ энэ хоёр бэе бэедээ үгэ хэлээр хэлэгдэшэгүй тон ехэ мээхэй, инагууд байгаа hэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайн эхилжэ, Даша хүбүүгээ сэрэгтэ үдэшэбэ.

Үдэшэhэнhөө эхилээд, бүхэли hүниндөө, үглөөгүүр болотор хүбүүн хоёр-гурбан нарhадай дэргэдэ hуугаа hэн. Юу хэлсэhэн байгаа юм, хэншье энээниие мэдэхэгүй. «Үни удаанаар хахасабабди, магад уулзахашьегүйдөө болохобди» — гэжэ тэдэ хоёр зүрхэ сэдьхэлдээ тухайлhан байжа болоо.

Хүбүүгээ үдэшэhэнэйнгээ hүүлээр анханай дуугай зантай Даша бүришье абяа гараханъ хомор, шэг шарайнь шэрүүнээр харагдадаг болоо hэн. Балай ехэ эрдэм hургуулитайшье бэшэ hаа, түрэл колхозоо толгойлхо баатай болоо hэн. Унтаха хэбтэхэешье гэжэ мэдэхэгүй, унаhан малгайгаа абангүй ажал хэрэгээ ябуулдаг hэн. Хооhон юумэ дуугардаггүй, хэлэhэн лэ үгэдөө хүрэдэг байба. Хүн зон тэрээнhээ хэмнээрхэдэгшье, үгыньшье дуулдаг байгаа.

Үншэн хэнзэ болоhон үбгэд, хүгшэдые, эхэнэр, хүүгэдые сэдьхэл зүрхэндөө энхэрбэ, хайрлабашье hаа, тэрээнээ харуулдаггүй hэн. «Зай, зай, дан ехээр уhа нюдэн болoжо, бээз hула бу табигты. Мүнөө энэ ехэ дайн сэрэгэй болoжо байхада үхэл зоболондо дайрагдаагүй хэн байгаа юм?!—гэжэ бадашаад, гарадаг байгаа. Тиигээд hүүлээрнь тэдэнэйнгээ газаань түлеэ асараад буулгажархиха, хубсаhа хунар, эдеэ хоол асаржа үгэдэг hэн.

Дайнай болoжо байhан аяар холын нютагуудhаа манай буряад газарта хүн зон зөөжэ ерэдэг болобо. Тиин манайшье нютагта нэгэ хэдэн булэ айл зөөжэ ерэбэ.

Украина нютагhаа ерэhэн бишыхан үхибүүтэй нэгэ үбшэн эхэнэрые Даша гэртээ байлгаба. «Өөрөө гэртээ байдаг бэшэб даа, юу хэжэ хооhон гэр байхаб? Хүндэ туhа болoжо байг лэ» — гэжэ бодоо hэн.

Балай ехэ үгэ хүүршье хэлсэдэггүй байгаа, теэдшье орёо түргэн украин хэлэн дээрэ тэдэнэйнгээ хэлэхэдэ ойлгодогшьегүй байба. Тиигэбэшье ажалта удэртөө олоhон хамаг бүхы олзоёо, бэшэшье юу хээнэй олдоо hаа, бултыень тэдээндээ асаржа үгэдэг hэн. Теэд үбшэн эхэнэр эдэгэжэ үгэбэгүй, тэрэнэй бишыхан хүбүүниинь мүн лэ бэедэнь дүтэлжэ үгэдэггүй, хододоол ...наа буляалдадаг байба.

Дашын тэрэ эхэнэрые хэдышье эдэгээхэ гэжэ хүсэл оролдолго гаргабашье hаань, юуншье болoжо үгэбэгүй. Тэрэ эхэнэр уданшьегүй наhа барашоо hэн.

Холын буряад орондо түрэл эхэhээ гээгдэжэ, гансаараа үлэhэн бишыхан Ивась (тэрэ хүбүүн Ивась гэжэ нэрэтэй байhан юм), ан арьяатан мэтэ хирүү зэрлиг болoжо, хүн зоноор ниилэдэггүй, үхибүүдээршье наадахагүй, ехэнхидээ эхынгээ хуурэй дэргэдэ hуужа үдэрөө барадаг болоо hэн. Дашатай хамта, нэгэ гэртэ байдагшье hаа, тэрэ хоёр яашье дүтэ болoжо шадаагүй, Ивась юундэшьеб Дашаhаа айдаг, тэрээнhээ холуур ябахые оролдодог hэн.

«Магад ород айлда, эхэнэр хүнэй гарта үгөө hаам дээрэ гээшэ гү?» — гэжэ, Ивасиие бэедээ яашье дүтэлүүлжэ ядахадаа, Даша hанадаг болоо hэн. — «Тиигэ hаамни, энэ хүбүүмни сэдьхэлээ танижа магадгүй».

Теэд энэ хэрэг, нэгэтэ тад ондоогоор эрьелдэшоо hэн.

Зунай hүүл багаар бэлэй. Алтан hайхан август гаража, шара набшын халуун эхилжэ байба. Талха таряан элбэг hайнаар ургажа, амитан зон урматай, мүнөө жэлдэ садхалан hайн ондо ороход найдалтай байба.

Мэнэ, мэнэ таряа хуряалган эхилхэ гэжэ байба.

Даша өөрөө ябажа, таряа хуряалгынгаа машина зэбсэгүүдые шалгаба. Талха таряамнай ургажа, колхозоймнай хэрэг ажал урагшатай, урматай болохонь гэжэ Даша тон ехэ баяртай hэн.

Теэд сэлмэг нарата үдэр тэнгэриин залингай буудал мэтэ аймшагтай мэдээсэл колхозой почтальон асарба. Аяар холын Украина нютагта Дашын ори гансахан, хайрата хүбүүниинь унаба.

Иимэ аймшагтай мэдээсэл хэн Дашада абаашажа үгэхэб, хэн дуулгахаб? Колхозой парторг. Энэ мэдээсэл, саарhа абажа Дашада ерэбэ. Иимэ уршагта ажабайдалда хүнэй ороод байхада хэлэгдэхэ ёhотой үгэнүүдые хэлэжэ, Дашые hамзаруулхые оролдобо. Үшөөшье тэрэнэй дүтын нэгэ хэдэн хүнүүд ерэжэ, Дашын хажууда hуулсаба. Даша архи амандаашье хэбэгүй. Теэд хүнүүдэй таража ошоходо, Даша газаа гаража, аргаахан hогтуу хүн шэнги найгаhаар айл соогуураа ябажа, хүбүүнэйнгээ сэрэгтэ мордоходо үдэшэhэн гурбан нарhадай дэргэдэ ерэжэ унашоо hэн.

Үглөөгүүр болотор тэндээ хэбтэбэ.

Гансал үглөөгүүр хүнүүдэй харахада, мүнөөхи тэдэнэйдэ байдаг шаргал толгойтой Ивась хүбүүн тэрэниие шангаар тэбэрээд, бүхэ гэгшын нойрoор унтажа хэбтэбэ ха. Мүнөөхи бэедээ дүтэлүүлжэ ядадаг, хододоол тэрээнhээ айжа ябадаг хирүү зантай Ивась хүбүүн, тэрэнэй нэхы дэгэлые асаржа хушаад, өөрөө хажуугаарнь орожо унташаhан байба.

Тэрэ hүни, энэ хүгшэн залуу хоёр зүрхэнэй дулаан үтэнүүдые андалдажа, бэе бэедээ дүтэ болоhон юм гү, али эдэ хоёрой гашуудал зоболонло нэрбэгдэhэн зүрхэд бэе бээз татаhаа байгаа юм гү, хэн мэдэбэ? Гансал тэрэ hүниинhөө хойшо (урдань Дашын түрэhэн хүбүүнтэйгээ ябаhан мэтэ) тэрэ хоёр бэе бээhээ hалахаяа болижо, ходоюол хамта ябадаг уhан нүхэд болоо hэн.

Түрүүшээр тэрэ хоёр балайшье дуугаралсадаггүй, абяа аниргүй, дуугай ябадаг hэн. Тиин байтараа, Даша хүбүүнэйнгээ дайнда унаhан Украина нютаг тухай hонирходог, Ивасьhаа асуудаг болоо hэн.

Ивась хүбүүн буряад hургуулида ябажа, буряад хэлэ шудалба. Мүн Даша ахайшье украин хэлэн дээрэ тулмаашалдаг болобо.

Иигэhээр байтар дайн дажар дүүрэжэ, Ивась хүбүүе Украина нютагhаань түрэл гаралнуудынь бэдэржэ эхилбэ. Иимэ бэшэг Ивась абахалаа, түрүүшээр нютагаа бусаха дурагүй байба.

Теэд Дашын сэдьхэлдэ, Ивась хүбүүнтэйгээ хахасахань тон ехэ хүндэ байбашье hаань, аха дүүдэнь эрхэбэшэ хүбүүгээ бусааха баатай болоо hэн.

Ивась хүбүүгээ мордхуулаад Даша ахай нэгэ хэды соо hууха байха газараа олoжо ядаа hэн.

Тиин элэжэ шараbтар болоhон бердаан буугаа үргэлжэ, хойто хадынгаа ой модон соо шамдуухан ошожо нэгэ хэдэн үдэр үгы болошоо hэн.

Зүрхэ сэдьхэлээ даража намдуу болоhон Даша тайгаhаа бусажа, ажал хэрэгтээ шунган оробо.

Уданшьегүй Ивась хүбүүнhээнь үбгэндэ бэшэгүүд ерэдэг болобо. Тэдэ бэшэгүүдынь хэдэхэн удаа дабтажа уншаад, хүбүүнэйнгээ фронт дээрэhээ эльгээhэн бэшэгүүдтэй суг, өөрынгөө дархалhан бишыхан модон хайрсаг соо хэжэ, нангинаар хадагалдаг байба.

«Хүлөөрөө гаража ошоhон хүн бусадаг»—гэhэн удхатай.

Ивась хүбүүн түрүүшээр гансаараа айшалжа ерэдэг байба... жэлнүүд үнгэржэ, Ивась ... жа, мүн лэ Ивась гэжэ ... бүүтэй болобо ха. Хүбүү... болоходо, томо Ивась ба... хоюулаа Даша ахайнда ... ерэдэг болонхой.

Даша ахай тэдээнhээ ... гэhэн телеграмма гү, али ... саараа гансата хүлынь ... жо, hууха байха газара... даг: шэнэ дэгэлээ үмд... шье гэрэлэй ойро ошодог ... ша, мүнөө ханынгаа гэр... ерэжэ, барьягар хүдэл... раа үhэ толгойгоо эльба... hаад, аяар урда талынга... харгы дээрэ ерэжэ, тэрэ ... хэли үдэрөө угтан хүлеэ...

Заахан Ивась Даша ... эжэлшэжэ, бэе-бэедээ тон ... хэйнүүд болонхой. Заахан ... тагаа бусаха болоходоо ... Дашаhаа hалажа ядадаг, ... тадаа ябая гэжэ тэрэни... байба.

Айлшадаа үдэшэхэдөө ... талынгаа улаагай харгы ... үдэшөөд, тэдэнэйнгээ ма... холын гүбэйгээ саана оро... лотор, хоёр гараараа ту... жа, бүхэтэршэг болоhон ... нилээд удаан зогсодог ба... нэйнгээ hүүлээр гэртээ... ородоггүй, мүнөөхил гу... дайнгаа дэргэдэ ерэжэ, ... лон, үни удаан hуудаг ...

Редактор Ц. Ц. ЦИБ...

Гор. Улан-Удэ, ...
Управления по печати ...
Министров БурАССР.
Н-00455.
Зак. ...